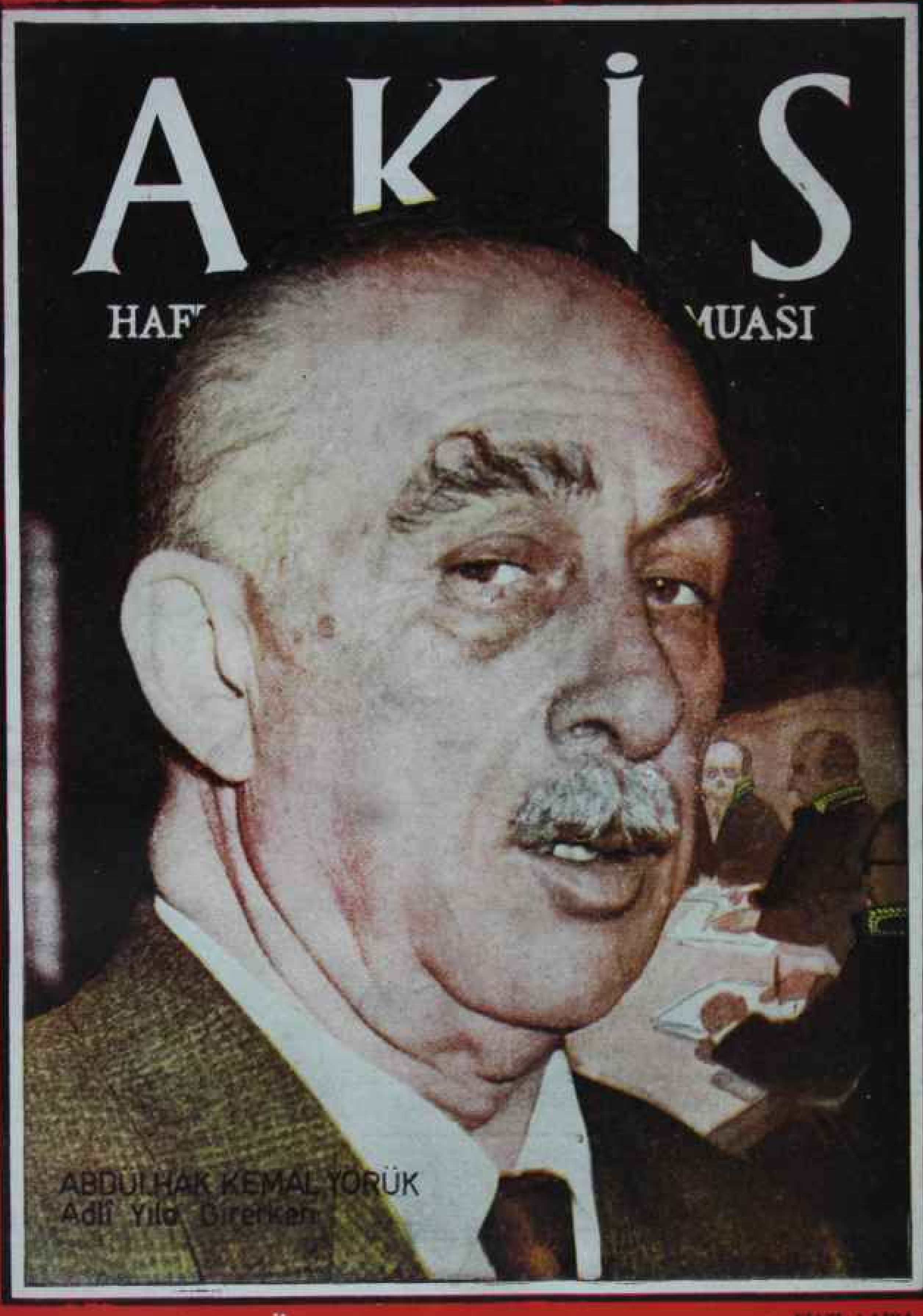
10 EYLÜL 1962

SAYI: 428

AKİS

HAF MUASI



FİATI: 1 LİRA

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 9, Cilt: XXV, Sayı: 428

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara
*
İdare:
Rüzgarlı Sokak No.: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 10 61 96
*
Başyazar:

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER
*
Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ
*
Karikatür:
TURHAN
*
Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı
*
Klişe:
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.
İlan işleri:
Telefon : 10 61 96
Dizildiği yer:
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer:
Millî Eğitim Basımevi
FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih: 9.9.1962

Kapak Resmimiz
A. Kemal Yörük
Adaletin dertleri

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Geçen sayımızda, mahkeme kararıyla göndermiş bulunduğu bir tekzibi yayınlanmış olan İlhan Sipahioğlu'ya aşağıdaki mektup yazıldı:

"Sayın İlhan Sipahioğlu,

Hakkınızda yanlış, daha doğrusu tamamiyle asılsız bir haberin AKİS'te yer bulmuş elması karşısında duyduğumuz üzüntüyü bildiririz. Mecmuanın yerleşmiş iç usullerine uygun şekilde hatanın sebebi derhal araştırılmıştır. Hata, İzmir muhabirimizin kayıtsızlığının neticesidir. İzmirin dağdağalı politika âleminde her gün herkesin bin türlü haber dolaştırdığını bilirsiniz. Muhabirimiz bunlardan sizinle alâkalı olanı -kendi ifadesine göre- vakit darlığı yüzünden tahkik edememiş ve merkeze geçirmiştir. Bundan dolayı sizden özür dileriz. Hatayı yapan muhabirimize gerekli ihtarda bulunulmuştur.



İlhan Sipahioğlu
Sinirli bir zat

Bu vesileyle, AKİS'in bir yanlış haberini düzeltmek için mahkemelerde uğraşmaya lüzum olmadığını belirtmek isteriz. Açıklamanızı, tonu ne kadar buruk olursa olsun, doğrudan doğruya bize yollamış bulunsaydınız aynen basar ve üzüntümüzü orada ifade ederdik. Bildiğiniz gibi Tekzip Kanunu, metnin altına mütalea eklenmesini yasak etmektedir.

Saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Kurtul Altuğ - Yazı İşleri Müdürü"

Tekzibe attığı imzayla "Ödemiş avukatlarından İlhan Sipahioğlu", son Meclisin D.P. li Başkan Vekillerinden biridir. Bir "Yaylacı" olarak siyaset hayatında önce büyük itibar kazanmış, çeşitli vesilelerle medeni cesaretini ve memleketi partinin üstünde tuttuğunu belli etmiş, fakat Meclisin Başkan Vekilliğine getirildikten sonra, suçlara iştirak etmemekle beraber daha değişik bir hüviyet arzetmiştir, Yassıada Mahkemeli, kendisi hakkında beraat kararı vermiştir. Şimdi Ödemişte avukatlıkla meşguldür. Tekzibindeki üslûp, geçirdiği maceranın bu genç adamın üstünde gönül genişliğini alıp götüren bir tesir bırakmış olduğu hissini bize verdi. Hissimizde yanılmıyorsak, yazık!

Basında "yanlış haber", bugüne kadar hiç bir memlekette hiç kimsenin önlemeye muvaffak olamadığı, "eşyanın tabiatı icabı" bir kusur halinde yaşamaktadır. Bu yüzdendir ki "yanlış haber" ile alâkalı ölçü, "iyi niyet"tir. AKİS'te yanlış haber hiç çıkmamış değildir. Hele bu mecmuanın, tarzı itibariyle, küçük teferruatı da belirten ve şahısların hareketlerini ön plâna alan bir redaksiyon usulüne sahip olması istihbarat ekibimizde görevli arkadaşlarımızdan büyük dikkat ve itina istemektedir. Bu dikkat ve itinanın yetersiz kaldığı haller olmuştur. Ama, bilerek ve isteyerek, kötü niyetle hiç bir yanlış haberin mecmuada yer almasına müsaade etmemenin AKİS'in başlıca prensibi olduğu bilinmelidir. Yanlış? Bazen, maalesef evet! Ama yalan? Asla! Zaten AKİS'in, adeta ilk çıktığı günden itibaren Türkiyenin politika hayatında hesaba katılması şart bir organ olarak kendisini kabul ettirmesi bu prensibe sadakat gayretinin mükâfatıdır.

Saygılarımızla

AKİS

AKİS
HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Üstadın çömezleri

Bu memlekette vaktiyle bir adam yaşadı. Lügatler, "demagog" kelimesinin karşısına bir şey yazmayıp ta onun resmini bassalar kafi gelir. Adam bir partinin başına geçti, bir iktidarın başına geçti. İdare ettiği millet hakkındaki hükmü şuydu: "Odunu aday göstersem, bu millet onu seçer!" Pek çok odunu da aday gösterdi ve seçtirdi. O odunlarla aklın ve ilmin, basiretin ve bilginin kabul etmeyeceği işlere girişince akıllılar ve ilim adamları, basiretliler ve bilginler itiraz seslerini yükselttiler. Adam kendi Meclis Grubunu topladı ve tarihe geçecek şu sözleri söyledi:

"— Bir kaç mütehassıs toplanmış, zırlıyorlar. Siz burada, millet iradesini temsil eden dörtyüz kişisiniz. O bir kaç kişi mi daha iyi bilecek, yoksa sizin dörtyüz kişilik muhterem heyetiniz mi ? Elbette ki sizler iyi bileceksiniz!"

Odunlar ve ötekiler, ayağa fırlayıp alkış tuttular.

Hikayenin sonu, bir acı ve hazin akibettir.

Şimdi, o adamın çömezleri memleketin uzun vadeli mukadderatıyla ilgili bir hayati konuda aynı demagojiyle kendi Gruplarını ve Mecliste kendilerine kanacak başkalarım bağlama gayretindedirler. Efendim, koca Meclis Kalkınma Plânını nasıl olur da didik didik etmez, arzuladığı tâdilleri yapmaz, her bir tarafına dokunmaz, blok halinde kabul eder ? "Bir Tinbergen ile çırakları mı daha iyi bilecekler, yoksa muhterem heyet-i aliyeniz mi? Elbette ki muhterem heyet-i aliyeniz!" O halde, gelsin makas ve tabii makası kullanacak politikacı elleri. Bu kafayla, bir planın ne hale getirilebileceğini anlamak için öyle üstün bir zekâya ihtiyaç yoktur.

Ama, öyle üstün bir zekâya ihtiyaç göstermeyen başka bir şey daha vardır: Suyun altındaki oyun. Meclisin aslanlarını plânın üzerine saldırtmakla güdülen asıl gaye bunu kuşa çevirmek, tatbikini önlemek, memleket içinde tarifsiz karışıklığa yol açmak ve Hükümeti devirmektir. Hükümet devrilince altında kimin kalacağını hiç düşünmeden.. Tıpkı, öteki demagoji konularında baltaların alabildiğine sallanması gibi..



Prof. Tinbergen
Odun değil ki...

Bu yüzdendir ki içinde bulunduğumuz hafta, sıra Plâna gelmeden, Plân Görüşmelerinin çerçevesini teşkil edecek tasarı umumî efkârın nazarında birinci derecede önemlidir. Meclis, bazı konuları "muhterem heyet-i aliye"nin değil de mütehassısların daha iyi bildiğini, bir plânın daima bir bütün teşkil ettiğini ve zincirin halkalarıyla oynandı mı o zincirin ortadan kayboluvereceğini kabul edecek midir, etmeyecek midir? Akıl ve basiret, basit his tahriklerine galip gelecek midir, gelmeyecek midir ? Şimdi mesele, bu suallerin cevabını almaktadır. Plânların demokratik düzenler içinde Parlamentolarda nasıl ve hangi ölçülerle müzakere konusu yapıldığı hatırlanacak olursa Meclisin dört partisine mensup dört milletvekilinin hazırladığı tasarı, metin itibariyle tadile de uğrasa, ruh ve mana itibariyle ekseriyeti etrafında toplamakta güçlük çekmeyecektir.

Bu, Eylül ayının parlamenter sistem için hazırladığı imtihanların ilkidir.

T.B.M.M.

Sükûnet! Fırtınadan önceki mi?

Meclisin açılmasıyla iç politikadaki istikrar havasının hemen bozulacağından endişe edenler, geride kalan haftayı huzursuz geçirdiler. Ama korkulan başa gelmedi. Hatta tam aksine, A. P. içinde bir "aklı başa devşirmek" temayülü kuvvet kazanınca "Parti Organı"ndan ziyade "Zümre Organı" halindeki gazetelerin havası muallakta kaldı. Meclisin ilk haftası içinde A. P. hiç de Zaferlerin, Yeni İstanbulların, Tasvirlerin partisi olarak görünmedi. Hırslı Don Kişotlar onların sütununda kaldı, kürsülerde ve sıralarda daha aklı başında temsilciler belirdiler.

Böyle bir hâdise, haftanın son yarısında bir gün Mecliste cereyan etti. Konuşan hatip tıknaz, saçları hafif dökülmüş, al al yanaklı, hareketlerinden bir meydan hatibi olduğunu bel li eden tipti. Konuşurken güçlük çekmiyor, cümleleri tamamlamayı beceriyor, fazla teklemiyordu, Ama halinde bir tereddüd, bir çekinme, sözünü söylerken birden başka şeyler söyleyecekmiş havası vardı. Hatip:

"— Önergemin belirttiği husus yerine getirilmiştir. Biraz evvel konuşan Komisyon sözcüsü arkadaşımın da söylediği gibi, teklif gündeme alınmış ve üzerinde ilk usuli müzakere bugün yapılmıştır. Böylece önergemin istediği yerine getirilmiş olmaktadır. Önergemi Başkanlık Divanının takdirine bırakıyorum" dedi.

Hatibin kürsüyü terketmesiyle Meclis Genel Kurulunu evvela derin bir sessizlik kapladı. Milletvekilleri -bütün siyasi partilere mensup olanlar- birkaç saniye şaşaladılar. Hatibin önergesinin istikbalini Başkanlık Divanına bırakması ne dereceye kadar doğruydu, kestiremediler. İç tüzüğün müzakerelerin cereyanı hakkındaki maddelerini kafalarından şöylece bir geçirdiler. Bu sırada Başkan da şaşkınlığa gelmiş ve hatibin ken-

Haftanın içinden

M.B.K. nin Dramı

Metin TOKER

Bundan onyedi yıl önce, Milli Şef İsmet İnönü Türkiye için tek çıkar yolun demokratik düzen olduğuna inanıp yeni hayat tarzını açmaya karar verdiğinde en kuvvetli itirazlar yakın arkadaşlarından geldi. "Dayanamazsın Paşam" diyorlardı. Bütün bu devrin düşmanları, içlerinde kin ve hınç biriktirmiş olanlar, kuvvet karşısında bulundukları için susmayı tercih edenler fırsattan faydalanacaklar, söylemediklerini bırakmayacaklar, bütün cerahatlerini açık rejimin deliğinden akıtacaklardı. İsmet Paşa "Dayanırım!" dedi.

Onyedi yıl içinde, o "bütün bir devir"i şahsında sembolleştirmiş adam, tek yaşayan hedef olarak nelere maruz bırakıldı, hakkında neler söylendi, kendisine nasıl muamele edilmek istendi hep hatırlardadır. Fazla uzağa gitmeğe hacet yok. Aynı cephe bugün, Başbakan İsmet İnönüye hangi silahlarla ve ne ölçüde saldırıyor gözlerin önündedir. İsmet Paşa, dayandı. Onyedi yılın çamuru üzerinden akıp gitmekle kalmadı. O çamur, tarih önünde, imalcilerinin suratına silinmeyecek kapkara bir leke olarak yapıştı kaldı.

Kapalı rejimlerden açık rejimlere gönül rızasıyla geçmek bir zor iş ise, sebebi budur. 27 Mayıs İhtilâlinden sonra M.B.K. bunu millet ve dünya önünde taahhüt ettiği zaman çok kimse inanmamıştır. Bir ihtilal yapacaksın, bir iktidarı devireceksin, onun sorumlularını yargılattırıp cezalarını vereceksin, onların etrafındaki menfaat şebekesini dağıtacaksın, karmakarışık bir ortamda tecrübesizlik ve acemiliğine rağmen ister istemez giriştiğin tasarrufların yükünü sırtına alacaksın, sonra seçimlere gidip iktidarı sükûnetle devredeceksin! Yani, seni koruyan kudret zırhından sıyrılacaksın ve herkes gibi olacaksın.. Hem de, bir İsmet Paşanın mazisine sahip bulunmaksızın, M. B. K. bunu yapmıştır. Bu bakımdan, M, B. K. üyeleri üzerlerine yağdırılan şimşekler karşısında hayrete düşmüş olamazlar. Bu, beklenilmedik bir şey değildir. M.B.K, üyeleri, ihtimalleri tartarak ve memleketin yüksek menfaatinin nerede olduğunu bilerek davranışlarım ayarladıklarına göre, tıpkı İsmet Paşa gibi dayanacaklardır.

Hem, dayanılmayacak bir şey olmadığına inanmak lâzımdır. M. B. K. üyeleri üç hareketlerinden dolayı milletin ebedi şükran ve minnetini kazanmışlardır. Onların üzerinden de bütün çamurlar akıp gidecek, ama o üç hareket bir altın gibi pırıl pırıl kalacaktır.

İhtilâlcilerin, 27 Mayıs sabahının üçü ile altısı arasındaki harekatı hazırlamaktaki meharetleri asla unutulmayacaktır. O plan, milletlerin nefretini kazanmış iktidarların bir memleketin sağlam kuvvetleri tarafından kansız nasıl alaşağı edilebileceğinin misali olarak daima hatırlanacaktır.

13 Kasım, bir ihtilâlin prensiplerine ve gayesine sadık kalmış ihtilalcilerin yoldan çıkmış ve hareketi tamamiyle dejenere etmek sevdasında arkadaşlarını patırdısız ve ihtilatsız bertaraf etmeleridir.

Bu iki ameliye, 15 Ekimin idrak ettirilmesiyle taçlandırılmıştır. O gün yapılan serbest ve hür seçimler, varsa, bütün günahların üzerine çekilen örtüdür. İhtilâlciler kendilerinden, milletleri ve tarih karşısında durumlarından emin, vicdanları müsterih insanlar olarak memleketle beraber şahsi kaderini seçmenin eline tevdi etmişlerdir.

Şimdi, aradan zaman geçip te bunların başarıldığı günlerin endişeleri unutulduğunda herşey herkese pek kolay gelmektedir. Gözlerinizi bir an kapayınız ve 27 Mayıs harekâtının başarısızlığa uğradığını düşününüz. Yahut, o harekâtın hiç yapılmadığını ve eski idarenin, mukadder halk ayaklanmasıyla yıkıldığını.. Ne felaketler gelip çatacaktı ve nasıl kan dökülecekti! İhtilâlin haksızlıklarından şikâyet edenler, İhtilâlin ertesi günü Harbiyede direnme istidadı gösteren bir kaç elebaşıya yapılan tehdidi hatırlamalıdırlar: "O halde, sizi şimdi götürür, Kızılay meydanına bırakırız!" Bu tehdit, akan bütün sulan durdurmaya yetmiştir.

Ya, sonra? Gözlerinizi gene kapayınız ve M. B. K. içindeki mücadelenin zaferinin Türkeşle arkadaşlarında kaldığını düşününüz. Bugün paramiliter, Ülkü ve Kültür Birliğinin demirden zırhı içinde, kollarımızı kaldırıp Führerimizi selamlıyarak, Orta Asyadan gelmemiş herkesi "ikinci sınıf insan" gibi görerek ve yeni efendilerimize 'beg" diyerek bir Güdümlü Demokrasinin saadet hapını yutacaktık. Böyle bir rejim devam eder miydi? Elbette etmezdi. Maskaralıklar, maskaralarla birlikte bir belirli sürenin sonunda nihayet bulurdu. Ama nasıl? Ne kadar ıstırap ve göz yaşı mukabilinde..

Nihayet, 15 Ekim idrak edilmeseydi ve M. B. K. üyeleri "sabık" olmayı göze alamasalardı Türkiyemiz kaç zaman sonra bir Halk Cumhuriyeti haline gelirdi, kimse kestiremez. Nereden geleceği hiç belli olmayan bir İkinci Darbe, en kuvvetli desteklerini, bu memleketin Demokrasiden vaz geçmez imanlı ve ateşli evlâtlarının desteğini kaybetmiş M. B. K. üyelerini, kuracakları rejimle birlikte siler ve süpürürdü.

Doğrudur, Bugün, bunların hiç biri olmayacakmış gibi gelmektedir. Ama herkesin şuurunun altında, bunlardan bizi koruyanların M.B.K. üyeleri ve icraların gerisinde yatan Türk Silâhlı "Kuvvetleri olduğu inancı en küçük tahrikte kendini belli edecek tarzda canlıdır. Bu yüzdendir ki o üyelere kuvvetlerini kaybettikleri zehabı içinde insafsızca hücum etmeyi marifet sayan eski devir sevdalıları yanlış ata oynamaktadırlar. Hücumlar, rafları sıklaştırmakta, M. B. K, üyelerinde başka çocukca hayal ve tasarrufları dolayısıyla en çok kusur görenleri dahi onların savunucusu haline getirmektedir. Zira dünyada vicdanların dayanmadığı tek şey vardır: Haksızlık. Yıkılanların, kendilerini yıkanlara her gün kin kusmaları ve İhtilâli asıl günah saydıklarını açıkca belli etmeleri geriye tepen bir silah gibi onların güçsüz gövdelerini zedelemektedir.

Demokrasiye geçişin bedeli ucuz değil. Bakın İsmeti Paşaya, bakın M.B.K. cılara. Ama, sanki "İnce Demokrasiye paydos!" diye direnmenin bedeli pek mi ucuz?

Biri asıldı, öteki hapiste ve tarihin bütün laneti üzerlerinde!

disine takdim ettiği önerge hakkında tamamen yanlış bir oylamaya başvurmuştu. Başkanın oylamasını iste" diği husus, önergenin Başkanlığa bırakılıp bırakılmaması hususuydu. Salondan yükselen, itirazlar Başkan Rafet Aksoyu ayılttı. Önerge sahibine dönüp:

"— Önergenizi geri mi aldınız?" diye sordu. Meşhur önergenin sahibi İzmir Milletvekili Şükrü Akan yerinden telaşla fırladı. Biraz önce kürsüdeki şaşkınlığıyla -buna, ne yapacağını bilemiyen bir insanın tereddüdü denebilir- cevap vermeğe çalıştı:

"— Hayır, önergemi geri almadım. Ama önergemde istediğim husus yerine getirilmiştir. Ne yapılacağını Riyasetin takdirine bırakıyorum." Bu defa Başkanlık Divanı önergenin kabulünü oyladı ve önerge A. P. milletvekillerinin çoğunluğunun katılmasıyla reddedildi. Sadece dört A. P. li milletvekili aksine oy kullandı. Önerge sahibine gelince, oylamada çekimser kaldı!

Meclis Genel Kurulu hafif tebessümlerle bundan sonraki maddelerin müzakeresine geçti.

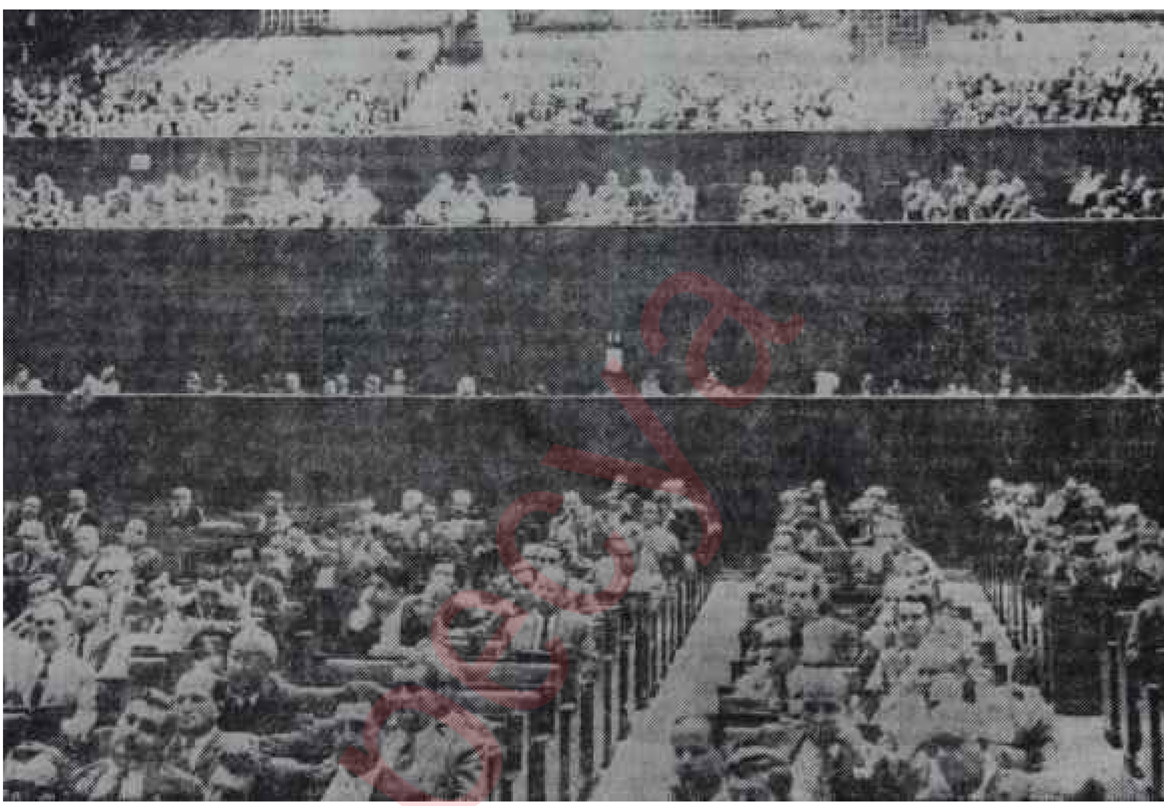
Katmerli mi, katmersiz mi?

Şükrü Akanın önergesi, bir başka A. P. milletvekilinin, Reşat Özardanın kademesiz af, yani Kayserinin bir kalemde boşaltılmasını isteyen önergesiyle alakalıdır. Özardanın bu teklifi birbuçuk aydır Adalet Komisyonu gündemine girmemiştir. Böyle hallerde bir milletvekili bu teklifin doğrudan doğruya Meclis Umumi Heyetinde görüşülüp karara bağlanmasını isteyebilir. Şükrü Akan bunu yapmışstır.

Şükrü Akan bunu yapmıştır ama, o sırada da Adalet Komisyonunun C. H. P. li sözcüsü Hüdai Oral bir başka şey yapmıştır. Özardanın teklifini gündemin birinci maddesine almış, Komisyonu toplantıya davet etmiştir. Komisyon, Meclisin toplantısı sabahı meseleyi ele almıştır Böyle olunca, Akanın önergesi mesnetsiz kalmıştır.

Komisyonda sabahleyin yapılan görüşmelerde, A. P. den nihayet istifa etmiş bulunan Orhan Apaydın bir teklifde bulundu. Dedi ki: "Hükümet bu konuda bir tasarı getirecektir. Özardanın teklifini görüşmeyelim. Hükümet tasarısı geldiğinde hepsini birlikte görüşürüz."

Gerçekten bir af isteyenler için bu yol, makul yoldur. Zira Özardanın teklifi Meclise gelir de reddedilirse -ki, reddedileceği hususunda hiç kimsede şüphe yoktur, zira Meclisteki temayül ancak Hükümet Protokolünda belirtilen kısmi affın çıkarılmasıdır, böyle olunca Kayseriyi bir kalemde boşaltmak kimsenin ne haddidir ne kudreti dahilindedir- aynı konuda bu devre bir ikinci kanun teklifi yapmak imkanı kalmayacaktır. O zaman af, Kasımdan sonraya kalacaktır. Fakat Komisyonun A. P. li Başkanı İsmail Hakkı Tekinel -eşi, eski İstanbul D. P. milletvekili Necla Tekinel hapistedir- buna itiraz etti ve usulen Özardanın teklifinin ele alınması gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine, önümüzdeki hafta içinde af meselesine eğilmek üzere Adalet Komisyonu dağıldı. Ertesi gün, sözüm ona affı isteyen Yeni İstanbul, ağzından sular akarak şu başlıkla müjdeyi -hele, Kayseride çıkışı bekleyen yüzlerle az cezalı mahkûm için ne müjde!- veriyor-



Millet Meclisi tatil sonu yaptığı ilk toplantısında
Allah kem gözlerden korusun!

du: "Apaydın ile Gürak müzakerelerin talikini istedilerse de, teklifin incelenmesine karar verildi".

A.P. içindeki bir zümrenin nazarında, önemli olan af değildir. Önemli olan Hükümeti devirmek ve iktidarı almaktır. Hesap şudur: Özardanın teklifi görüşülsün. Teklif kabul edilirse, Hükümet istifa edecektir. O zaman, Kayseriyi tek kalemde boşaltmak için bir araya gelenler bir yeni koalisyonda birleşecekler ve Hükümeti Kuracaklardır. Bu Hükümet İhtilalin bütün mahkûm ettiklerini çıkararak kolları sıvayacak, ondan sonra eski "güzel günler"i geri getirecektir. Yok, Özardanın teklifi reddedilirse, o zaman Y. T. P. liler ve C.K.M. P. liler de affı istemiyor duruma düşecekler ve eski Demokratların desteğini kaybedeceklerdir.

Haftanın sonunda, ırkçı ekalliyetin bu çocukça plânını bahis konusu eden bir mutedil A. P. li "Birader, adamlar hâlâ hayal içinde.. Başımıza Başgil işini açanlar da bunlardı. Haydi, Özardanın teklifim kabul ettirdin. Hükümet de istifa etti. Peki, sen Kayserinin kilitine, acaba elini sürebilir misin? O kilit, İsmet Paşadan gayrı herkesin elini, ateş gibi yakar. Adam, kapıyı açacağını söylüyor. Bırakalım açsın, yahu!"

Bu konuda ve diğer bazı konularda duruma konulan bu doğru teşhistir ki haftanın içinde A. P. Grubunda mutedillerin müfrit cereyanlar karşısında birleşmesini ve partinin Genel Merkezini de o tarafa çekmesini sağladı.

Ültralar

Aslına bakılırsa, daha Meclis açıldığında bir takım ateşli intikam ve kin erbabının giriştiği teşebbüsler Meclis çalışmalarıyla alâkalı endişelerin temelsiz olmadığını ispat etti. A. P. ekseriyetinin bu temel üzerine bina olmayı reddetmesidir ki vaziyeti kurtardı. Yoksa, Yusuf Demir dağlarla M. Ali Aytaçlara kalsaydı, kıyamet hemen kopacaktı.

A. P. nin ültraları, bir kaç tasarıyla Meclise geldiler ve bunları, ait oldukları yerlere -Meclis veya Grup Başkanlığı- verdiler. Tasarılar, 27 Mayısın karşısında olanları mesteddi. Bir tanesinde, Anayasanın değiştirilmesi ve Tabii Senatörlüklerin kaldırılması isteniliyordu. Tabii Senatörlük müessesesinin sempatik olmadığı herkesin malûmudur. Ama, hedefin o değil, İhtilâli fiiliyat sahasına sokmuş M. B. K. üyeleri olduğunu Tabii Senatörlük müessesesine en ziyade kızan iyi niyet erbabı dahi kolaylıkla anladı ve ürperdi. 27 Mayıs sabahı apolet, leri sökülmüş olan bir "Menderes Generali" intikam alıyordu!

Kulağa Küpe

A y n a y a bak!

Şu "Komiteci"er pek saf oluyorlar, bazen. Anayasa Mahkemesine "başvurmaya karar vermiş. "İstiklâl Madalyası Hikâyesi" fiyaskoyla bitti ya.. Şansını bu sefer o yoldan deneyecek.

Efendim, buna iftira etmişler. Bir Diyanet İşleri Başkanı varmış, onu bu yavaş yavaş zehirletip öldürdü demişler. Bu ihbar üzerine, alelusul ifadesine müracaat edilmiş. "Ne dersin?" demişler. "Allah kerim" demiş, İfadesini imzalatmışlar. Bir daha ses çıkmamış.

Ne sesi çıkacak ki? İhtilal böyle deli saçmalarına itibar etseydi, ortada adam kalmazdı. Her halde, hakim takipsizlik katan verdi. Dosya kaldırılıp rafa kondu.

Şimdi, bizimki celalli celalli soruyor: "Bu iftirayı kim attı, açıklansın:"

Kim atacak? Şüphesiz bayağının aşağısı bir mahlûk.

Ama, bu çeşit başka iftiralar da atılmıştı bir zaman. Hatırlarsınız değil mi? Hem o zaman, bir İhtilal bahanesi de yoktu. İktidar, normal normal değişmişti. Hukuk rejimi, normal normal devam ediyordu. Bir adam, sadece kendisi de değil, adam daha iyi üzülür diye bütün ailesi bir iftira kampanyasının ateşi altındaydı. Oğlu gece sokakta bir adamı ezip öldürdü diye . tutturulmuştu. Savcılıklar harekete geçmişti. Yeni iktidar büyüklerinin Hışmından buna deli saçması denilip dosyanın rafa kaldırılmasına bile cesaret edilememişti de mahkemelere gidilmiş, en sonda çocukcağızın o gece sokakta bile olmadığı tesbit edilmişti.

İftira, bu! Kendini bilen tenezzül eder mi?

Sahi, o iftirayı atan kimdi?

Bir ikinci tasarıda, Eminsu'ların Orduya dönmelerinin sağlanması derpiş ediliyordu. Kendi kalabalıklarının katıldığı bir takım mitinglerle kendi başları dönmüş olanlar, bu suretle Orduya 27 Mayısın karşısında, halis sütten A.P. li ve her şeyi eskiye irca gayretlerini destekleyecek yedi bin su bayı sokup, "Silâhlı Kuvvetler Badiresini tesirsiz hale getirmeyi planlıyorlardı. Bu çocukça plân da A. P. Grubu tarafından reddedildi. Bir defa, Eminsular için bir "Orduya Dönüş"ün imkansızlığı malûmdu. Bunu, herkesten çok Eminsuların kendileri teslim ediyorlardı. Aralarında "Denize düşen yılana sarılır" diyenler bir küçük zümreden ibaretti. Ama A.P. kendi etiketini böyle bir teşebbüse yapıştırdı mı, nelerin doğacağını çok A. P. li kolaylıkla gördü.

Bir başka ültra grup, Tedbirler Kanununu hedef aldı. Bu kanun varken yapılan yayınlar ortadayken, Kanunun kalkması, doğrusu istenilirse A. P. lileri bile ürkütüyordu. Nitekim bu yüzdendir iki haftanın ortasında, A. P. Genel İdare Kurulunun "A.P. adına yetkili ve tek selâhiyetli merci olarak bilinen A. P. Genel İdare Kurulu tebliği" başlığı altında yayınladığı tebliğle birlikte bir toplantı yapan A.P. Meclis Grubunda A.P. milletvekillerinin kanun tekliflerini ve soru önergelerini Grup İdare Heyetinden geçirmeleri lüzumu kabul edildi. Genel İdare Kurulu tebliğinde ise, şahısların hareket, teklif ve sözlerinin, kanun tasarılarının partiyi ilzam etmeyeceği belirtiliyordu.

A. P. kendisine taktik olarak şunu seçti: Meclis dışında her türlü tahrik yapılacak, ama bunlar teşrii sahaya intikal ettirilmeyecek! Bu, 1946 - 50 arasının D.P. taktiğini hatırlayanları hafifçe güldürdü. Karşı tarafın unuttuğu, 1962 yılını tamamlamak üzere olduğumuzdu. Memleketin meseleleri değişmiş, davaları değişmiş, dertleri değişmiş, en önemlisi seviyesi ve siyasi tecrübesi değişmişti.

Hükümet

Son köprü

Önümüzdeki haftadan itibaren, bir haftalık bir fasıladan sonra Plan yeniden "Günün Konusu" olacaktır. Haftanın bittiği gün Devlet Plânlama Teşkilâtından gazetelere telefon edildi ve Plânın beş cildinin birden verileceği bildirildi. Plan, önce Danışma Kurulunda görüşülecek, ondan sonra Meclise gelecektir.

Plân, bütün siyasi partiler içinde en ziyade A. P. içinde dağınık hava yarattı. Plânın düşmanlarının en azılıları, bir defa burada karargâh kurmuşlardı. Bunlar, Plânı "Şeytan Arabası" sanıyorlar ve buna binmemek için, bir yobaz inadıyla diretiyorlardı. Buna mukabil, iki aylık Meclis tatili esnasında kongrelerinin ve gazetelerinin yaptıkları havanın A. P. ye zarardan çok fayda mı, yoksa faydadan çok zarar mı vermiş olduğu hu-

susunda pek mütereddit bazı aklı başında A. P. liler, partilerinin kendini göstermesi, ciddi bir siyasi teekkül olduğunu ispat ve bilhassa kudretli aydın zümreler neadinde iade-i itibar etmesi için Plân Görüşmelerinin son fırsat olduğuna inandılar. Bunların tesiriyle, A.P. lilerin plân ve plânlama konusunda abuk sabuk konuşmamaları istendi.

Ama istemek ayrı şeydir, sağlamak ayrı şey!

A. P. nin pek müfrit milletvekili emekli general M. Ali Aytaç cuma günü Meclisin A. P. ye ayrılan koridorunda gazetecilerle sohbet ederken birden kendinden geçercesine haykırıverdi:

"— Plân mı ? Vallahi plân deyince tüylerim diken diken oluyor. Demokrasilerde plân ne demek?.. Bu, malûm memleketlerde olur. Sonra ânda özel sektöre yer verilmiyormuş.. Böyle şey olmaz canım.. Demokratik rejimlerde plâna ihtiyaç yoktur.."

Yanında bulunan arkadaşları Aytacı susturmak için gerekli hamleyi yaptılar. Nazmi Özoğul ellerini iki yana açıp:

"— Aman paşam.. Yani. Daha doğrusu.. Hani, Paşam şey demek istiyor.." diye bir şeyler söylemeğe çalıştı. Ama ok yaydan çıkmış, gazeteciler Aytaça teşekkür makamında sıcak sıcak bakıp olay yerinden uzaklaşmışlardı.

A.P. içinde 5 yıllık Kalkınma planına olan allerjinin birkaç nedeni mevcuttur. Peşinen, on büyük Muhalefet Partisi iki aylık tatil sırasında plan çalışmalarıyla yakından ve uzaktan zerre kadar ilgilenmemiştir. Plân konusunda en ufak bilgi mevcut değildir. Yedibaşlı ejder sandıkları Plânın ne olduğunu bilmedikleri gibi bilmek çabasında da değillerdir. Kulakdan dolma bilgiyle Plân üzerinde ileri geri konuşmaktan çekinmemektedirler.

İkincisi, 5 yıllık Plânı sanki C. H.P. hazırlamış, C. H. P. nin fikri planda birinci derecede rol oynamış havasıdır. Muhalefet partisi olarak A. P. milletvekilleri de elbette C. H. P. ye karşı çıkacakları kanısındadırlar ve bunu ne yolda olursa olsun yapmak istemektedirler.

Nitekim Meclis çalışmalarının merkezi sıkletini A. P. içindeki bu fikrin genişlemesiyle ortaya çıkan hareket teşkil etti. 3 Eylülde Parlamentoya koşan A.P. li milletvekilleri, birden karşılarında hazır bir Hükümet buldular. 5 yıllık Plan çalışmaları bitmiş, Plânın Meclisteki müzakeresiyle ilgili kanun tasarısı hazırlanmış ve komisyonlardan geçerek Genel Kurula getirilmişti Muhalefet bu hazırlık karşısında birinci gün ne yapacağını bilemedi. Sonra, A. P. Grubu bir iki gün vakit kazanıp hazırlık yapma fikri etrafında birleşti. İlk deneme elbette ki usul kanunu etrafında olacaktı. Coşkun Kırca (C.H.P.), Sadık Perinçek (Y.T.P., Nurettin Ardıçoğlu (C.K.M.P.) ve Orhan Apaydın, (A.P.) tarafından hazırlanan teklif Hükümetçe de benimsendiğinden bir nevi Hükümet tasarısı haline getirilmişti. A.P. Usul Kanununun müzakerelerinde konuşacak ekibi ve dokümanları hazırlayacak alt komisyonu Grupta tesbit etti.

Komisyon, Rize milletvekili Yılmaz Akçal -Kayseride mahkûm İzzet Akçalın oğludur-, yeni transferlerden Cevat Önder, Cihat Bilgehan ve Kadildi. Altınoğlu küçük Apaydını koridorda yakaladı ve Gruba soktu. Apaydın usul kanununa neden imza koyduğunu izah etti. 5 yıllık plânın müzakerelerinde bası şartlara riayet etmek gerekiyordu. 5 yıllık plân ve diğer iki 5 yıllık plânlar Türkiyeye dış yardım temini için elzemdi. Bunun biran evvel Meclisten çıkması lazımdı. Apaydına ilk hücum Rize milletvekillerinden Arif Hikmet Güneri tarafından yapıldı. Güneri, çok fazla heyecanlanarak Plânlama uzmanları için bir tehdid savurdu:

"— Onların hepsi aşırı solcudur.. Nasıl böyle bir plâna itibar eder, onlarla aynı fikirde olursunuz?.." Apaydın, Rize milletvekilinin sözlerine cevap vermedi. Daha sonra Şadi Pehlivanoğlu Apaydına yüklendi:



İnönü ve Alican müzakereleri takip ediyorlar
İnsanlar konuşarak anlaşırlar

zım Yurdakuldan müteşekkildir. Çalışmalara Ferruh Bozbey de bir parça katıldı. Mecliste sözcülüğü Cevat Önderin yapması kararlaştırıldı. Sonra genç ve A. P. de pek yeni olan milletvekilinin antipati yaratacağı ileri sürülerek, bu iş Cihat Bilgehana devredildi.

Bir kurban

Bu, ciddi muhalefet hevesi A. P. içinde pek kolay halledilmedi. Haftanın başında toplanan A. P. Grubu usul kanununu eline alıp bakınca bir problemle karşılaştı. Kanunda bir A. P. milletvekilinin de imzası bulunuyordu. Apaydınların küçüğünden bu konuda bilgi alınması talep edildi ve Gruba katılmayan Orhan Apaydını bulmaya bu tip işleri pek iyi berecen A. P. nin ayağına çabuk milletvekili Ziya Altınoğlu memur e-

"— Şayet bu kanun teklifiniz Grupta reddedilirse imzanızı geri alacak mısınız ?"

Apaydın cevap verdi:

"— Böyle bir niyetim yok.. Sonuna kadar kanunu savunacağım. Partiden ayrılma bahasına da olsa.."

Bu defa Grup Başkanı Saadettin Bilgiç bir inci yumurtladı:

"— Orhan bey.. Plân hakkındaki kanun ve Plân Hükümete geniş yetkiler tanıyor.. C.H.P. bunu kasıtlı yaptı. Kendisi faydalanabilmek için bu şekilde hareket ediyor. Siz C.H. P. lilerle aynı fikirde nasıl olursunuz?"

Apaydın bu defa dayanamadı ye Bilgiçe biraz müstehzi şöyle dedi:

"— Efendim, bunu nereden çıkarıyorsunuz? Plân 5 yıllıktır. Hükümetler geçicidir. C. H. P, nin si-

zin gibi düşündüğünü sanmıyorum. Bir parça daha akıllıca hareket etmişler ve Hükümetlerin geçici olduğunu farketmemişlerdir her halde.."

Tartışma fazla uzamadı. Sonuç Apaydınların küçüğünün A.P. den istifası oldu. Orhan Apaydın hemen ertesi günü bir demeçle A. P. den ayrıldığını açıkladı ve ciddi muhalefet yapma çabasında partili arkadaşlarını yalnız bıraktı!

İstenilen

İşte Meclisin cuma günkü oturumunda Başkan gündemin 7. maddesine geçip:

"— 5 yıllık Plânın müzakeresiyle ilgili kanunda tadilât yapmak üzere Hükümet Kanunun komisyona iadesini istemektedir" dediğinde A.P. li milletvekillerinin ağızları kulaklarına vardı. Buna, ciddi muhalefet yapma çabasının ilk meyvasını elde ettikleri kanısına varmaları sebep oldu. Muhalefet sıralarında birden yüzler değişti. Önder, Bilgehen, . Saadettin Bilgiç, hele Ferruh Bozbeyli çocuk gibi ellerini çarptılar ve Gruptaki arkadaşlarına şöyle bir baktılar. Muhalefet nasıl yapılırdı, göstermişlerdi. Hükümet korkmuş kanunu geri almış, istedikleri tadilatı yapmak mecburiyetinde kalmıştı! Ertesi gün, Yeni İstanbul bu müjdeli başlıkla çıktı.

Ancak A.P. li milletvekillerinin



Coşkun Kırca
Bir komünistliği kalmıştı

hesabında hafif Bir yanlışlık mevcuttur. Perşembe akşamı toplanan Bakanlar Kurulu bu meseleyi ele almış ve Usul Kanununda bazı değişiklikler ama esasına dokunmadan, teferruat üzerinde - yapmayı kabul etmiştir. Kurul değişiklikleri henüz tesbit etmemiştir. Önümüzdeki haftanın başında bu mesele halledilecek ve Usul Kanunu yeni şekliyle Planın kendisiyle birlikte Meclise sevkedilecektir. Hükümet, önce planın açıklanmasını istemektedir. Bu suretle ortada bir "mal kaçırma" gayesinin bulunmadığını herkes görüp anlayacaktır.

Kanun

Usul Kanunu tasarısı altı maddeden müteşekkildir. İki A.P. li -İsmet Sezgin ve Burhan Apaydın- 2 Y. T. P. li -Avni Akşit ve Şekip İnal- ve 3 C. H. P. li -Coşkun Kırca, Kemal Güven ve A. Şakir Ağanoğlu- milletvekilinden müteşekkil bir geçici- komisyon tarafından incelenerek Genel Kurula sevkedilmiştir.

Kanunun 1. maddesi Plânın Meclise sunuluşu sırasında geçireceği merhaleleri kapsamaktadır ki A. P. lilerin bu maddeye itirazları yoktur. Asıl mesele ikinci maddede ele alınmıştır. A. P. li Komisyon bu madde üzerinde oynamaktadır 2. madde, Plânın müzakeresi şeklini bazı özel şartlara bağlamıştır. Bu özel şartlardan maksat plânın hedeflerine tesir edecek değişikliklerin Parlâmentoda

Aftan mahrum edilemeyecekler

Kayserideki suçlulardan büyük ekseriyetin hürriyetine kavuşmasını sağlayacak tasarı bugünlerde Hükümet tarafından hazırlanacak ve Meclise sevkedilecektir. Anayasayı ihlâl suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar, cezalarından dört yıllık bir indirime mazhar olacaklardır. A. P. nin şamatasının fiili bir netice vermesini beklemek için deli olmak lâzımdır. Kongrelerinin tavanından başka memleketin hiç bir yerinde akis bulmayan bu yaygara bir fiili netice verecek olsa, aksi istikamette verir. Ama, umumi efkârın ve memleketin sağlam kuvvetlerinin nabzını iyi kontrol ederek karara varmış İkinci Koalisyoncular buna meydan vermeyecek kuvvet ve kudrettedirler. Af, Hükümetin hazırladığı tarzda çıkacaktır.

Ancak, Koalisyonun kurulması günlerinde afla alâkalı protokol hazırlanırken bir grup suçlu unutulmuştur. Bunlar, daha ziyade Adanada yatan "İkinci sınıf mahkûmlar", daha doğrusu birinci sınıf sorumluların bahtsız kurbanlarıdır. Alıp Topkapıya götürülmüşlerdir, memursalar kendilerine kanunsuz bir emir verdirilmiştir, polisseler merhametsiz davranmanın uygun olacağını düşünmüşlerdir, V. C. ne kalabalık toplamak için suç şümulüne giren aşırı gayret göstermişlerdir, her tarafa çekilen "memuriyeti suiistimal" maddesinin içine düşmüşlerdir, iki elektrik lambasını fazla taktırmışlar veya bir otobüsü başka belediyeye devretmişlerdir. Bunların, siyasi sorumluluk taşıyan ve Parlamentoda yer almış kader arkadaşları bir ceza indirimine layık görülürlerken demir parmaklıkların arkasında bırakılmalarının hiç bir insafa sığar tarafı yoktur.

Bu memleketin ve onun sağlam kuvvetlerinin, 27 Mayıs sabahı olduğu gibi bugün de sapasağlam ve icabında derhal kenetlenecek, birleşiverecek, inanç birliği içindeki kütlelerinin şu anda tahammül etmeyecekleri iki af vardır: Bütün facialaların mesulü azılı elebaşların, hiç bir şey olmamış gibi ortaya çıkmalarına yol açacak af ve hırsızların affı. Ama bunların dışında, hıyanetten çok fazla dalalet ve gafletten el kaldırmış emir kulu siyaset adamları gibi emir kulu idare adamları ve Topkapıcılar, V. C. ciler, D. P. Başkanları milletin atıfetinden mutlaka faydalandırılmalıdırlar.

Bu nasıl temin edilecektir? Hükümet, gerekli formülü bulmakta zorluk çekmeyecektir. Bir defa, bunların çoğu Yassıada Mahkemesi tarafından mahkûm edilmişlerdir. Bu, bir grup meydana getirir. Diğerlerinin suçları da, Ceza Kanunundaki maddeler tadat edilmek suretiyle belli edilir. Ceza verirken olduğu gibi ceza kaldırırken de âdil ve insaflı davranmak, atıfet gösterenlerin şanından olmalıdır. İkinci sınıf suçluların bilinci sınıf suçlulardan daha sert muameleye tâbi tutulmalarını istemek, ötekilere tanınanı bunlara tanımamak sâdece insafa değil, mantığa da pek aylan düsen bir davranış gibi geliyor.

yapılmasını önlemektedir. Politik oyunlarla yapılacak değişikliklerin plânın hedeflerini zedeleme imkânı böylelikle ortadan kalkmaktadır. Plânı inceleyecek Komisyon bu kanuna göre Senato ve Millet Meclisi Bütçe komisyonlarının ortaklaşa meydana getirdiği bir komisyondur. Üyeler, her iki Meclisin Bütçe Komisyonları üyeleri arasından seçilecektir-

2. maddenin büyük gürültü koparan kısmı, müzakerelerde takip edilecek usuldür. Kanun bunu "Hükümetçe ilmi bütünlüğü ve plânın ahengini bozacağı belirtilen değiştirgeler ve önergeler oylanamaz" şeklinde vazetmiştir.

İşte burası A.P. Komisyonunun dayanak noktası oldu. A. P. liler bunu Parlamentonun haklarında yapılan bir kısıntı, Plânlamayı Parlamentonun üzerinde bir organ kabul eden bir şart saydılar ve yaygarayı bastılar. Gerekçeleri şu oldu:

"Efendim bizim tezimiz, Plânın Plânlama Teşkilâtından çıktıktan sonra mı bütünlüğünü kazanması, yoksa Parlamentodan çıktıktan sonra mı bütünlüğünü kazanması meselesidir."

A. P. li komisyon maddenin bu fıkrasında şöyle bir değişiklik talep etti:

"Hükümetçe plânın bütünlüğünü bozduğu belirtilen önergeler Meclisin salt çoğunluğuyla oylamaya tâbi tutulur veya reddedilir."

Böylece A. P. Komisyonu Hükümetin büyük yetkisine Parlamento adına set çektiklerini ileri sürdü.

Gene 2. maddedeki bir fıkra A. P. Komisyonunun itiraz mesnedi oldu. Bu fıkra:

"Mîllet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulları tasarısının tümünün kabulü veya reddi şeklinde karar verirler. Red gerekçeli olur. Red önergelerindeki sebepler teker teker oylanır" şeklindeydi.

A. P, Komisyonu bunu da Parlamentonun haklarını kısıtlayıcı madde olarak kabul etti. Değiştirmeyi şöyle yaptı:

"Genel Kurullarda tasarının bazı noktalan için önergeler verilebilir. Ancak önergenin en az 50 milletvekili tarafından imzalanması lâzımdır Ayrıca bunun reddi veya kabulü salt çoğunlukla olur."

Üzerinde durulan bir nokta daha vardır. Bu plânın kabulü ve reddi halindeki oylamayla ilgilidir. Usul kanunu Plân Tasarısının reddi için salt çoğunluğu, yani 226 oyu zarurî görmekte, kabulü halinde ise buna lüzum görmemektedir. A. P. Komisyonu her iki hal için ekseriyetin kafi geleceği fikrindedir.



Erol Yılmaz Akçal
Akıl için yol

Ancak bu husus Hükümetin tadil tasarısında da muhtemelen yer alacaktır. Doğrusu istenirse kanun hazırlanırken bir nokta hazırlayanlar tarafından gözönüne alınmıştır. Ama 2. Koalisyon partilerinin plân hakkındaki düşüncelerinin böyle bir tedbire lüzum bırakmadığı, ekseriyetin behemahal Koalisyonda kalacağı artık anlaşılmıştır.

C.H.P.

Geliniz, Görünüz. Yapınız..

Haftanın ikinci yarısında Meclis koridorlarının birinde Genel Merkez taraftarı olarak bilinen C. H. P. Gaziantep milletvekili Ali İhsan Göğüşe bir gazeteci sordu:

"— Ağabey, ne olacak bu C. H. P. nin hali?"

Gazetecinin sualine Göğüşten evvel bir başka gazeteci cevap verdi:

"— Ne olacağını sanıyorsun? Hiç bir şey olmayacak.. Senin C.H.P. dediğin zaten Alp Reel gibi nebati hayat yaşıyor.."

Göğüş, kendi yerine cevap veren gazeteciye biraz dargın, biraz da hak verir gibi baktı. Ama ağzından bir politikacıya yaraşır, bakışıyla pek bağdaşmıyan sözler döküldü:

"— Mesele sizin sandığınızın tamamen aksidir. C. H. P. nin durumunda bir karışıklık var sanılıyorsa yanılınıyor. Zira C.H. P. de gruplar teşekkül etmiş değil, sadece fikri bazı tartışmaların ortaya koyduğu durumlar mevcuttur. Son seçimlere gelince bunda endişe edilecek bir şey yok. "Atalet içindesini" diyenlere buyrun gelin vazifeye, siz çalışın dedik o kadar."

Göğüşü basın mensuplarının böylesine sıkıştırması C. H. P. Grubunda o sabah - perşembe günü- yapılan seçimlerde genç grubun kazanması dolayısıyla olmuştu. Seçimler öylesine garip cereyan etmişti ki, C. H. P. grubunda adeta 63'ler denilen genç milletvekili kitlesinin iki adayı çarpışmış ve daha genç olanı galebe çalmıştı.

Şevket Raşit Hatipoğlundan boşalan -C. H. P. de Bakanlar parti idareleriyle ilgili makamları terkederler- Grup Başkan Vekilliğine ve Grup İdare Heyetinde boş olan iki yere yenilerini seçmek amacıyla toplanan C. H. P. grubunda kuvvetler kendini süratle belli etti.

Başkan Vekilliği için iki aday vardı. Lebit Yurdoğlu ve Suphi Baykam. Yurdoğlu Merkez İdare Kurulundaki vazifesinden Grup Başkan Vekilliği için -seçildiği takdirde- vazgeçmeği evlâ bulmuştu. Yeni milletvekili Bakanlığa giden yolun Grup Başkan Vekilliği olduğunu dokuz aylık Parlamento tecrübesinden sonra öğrenmişti. Yurdoğlu 63 kişilik grubun bir zamanlar öncülerindendi. Ancak mücadeleyi Bakanlık için yaptığı anlaşılınca pek çok genç milletvekili ta' rafından terkedilmiştir. İki aday arasındaki çekişme bu yüzden bir hayli hararetli oldu. Baykam tasnifin ortalarında neredeyse fenalık geçirecekti. Zira adaylardan -Yurdoğlu ve Baykam- ikisi başı alıp gitmiş, diğerlerinin seçim şansı hemen hemen kaybolmuştu. Oylar 37-37,38-38,39-39 birbiri peşisıra çıkıyor, çekişme zorlu oluyordu. Sonuç ancak dört oy farkla Baykam lehine gelişince Yurdoğlu bir hayli üzgün Grup odasını terketti. Baykamın kazanmasında 63 genç milletvekilinin rolü büyüktür. Yurdoğlunu, Genel Merkez taraftarları desteklemişlerdir. Buna rağmen 63 ler içinden de oy aldığı sonuçtan anlaşılmıştır.

Grup İdare Heyeti üyeliklerine gene iki "63" çü getirildi. Kenan Esengin ve Mehmet Sağlam diğer adayları büyük farklı geçip Grup İdare Heyeti koltuklarına yerleştirdiler.

Değişen nedir?

Böylesine bir seçim C. H. P. içindeki genç milletvekillerini ziyadesiyle sevindirmiştir. Ama C.H. P. içinde seçim sonuçlarına üzülen de yoktur. Zira Gençlerin grup içindeki hareketinin sonucu küçük nüanslarla karşı olduklarını sandıkları grubun fikriyle aynıdır. Şimdi ortaya bir mesele çıkmaktadır. C. H. P. Gruba Meclis çalışmalarında hareketini ne

şekilde düzenliyecektir? Gençlerin atak politikaları nereye kadar gidecek veya bundan sonraki tutumları nasıl olacaktır?

C.H.P., Meclisin açılmasıyla beraber yaptığı Grup toplantısında bir karara vardı. Karar "itidal" ve "sağ duyu" ile hareket etme kararıydı. Buna kimsenin itiraz etmemesi, Genel Başkanın tavsiyelerine gençlerden hiç bir tepki görülmemesi, C. H. P. nin hattı harekâtını bir nevi çizdi. Grupta hâkim olan 63 genç milletvekilinin bunun dışına çıkacağı sanılmamalıdır. Nitekim seçimlerden sonra Bay kama takılan bir arkadaşı su cevabı almıştır:

"— Elbette itidallimizi kaybetmeyeceğiz. Benim içinse mesele şimdi çok daha kolaydır. Her zaman konuşabilme imkânına sahibim. Bu bakımdan ele geçen fırsatı sonuna kadar kullanmak gibi bir endişem yok. Konuşmalarımda bundan ötürü bir yumuşaklık müşahade edebileceksiniz. Ama, gene de söyliyeyim, bu karşı tarafa bağlı. Şayet onlar meseleleri eski usulleriyle ortaya koymakta devam ederlerse, gerekli cevabı almakta gecikmiyeceklerdir."

Bu bir bakıma C . H . P . nin Meclis çalışmalarındaki tutumunu ortaya koymaktadır. İktidarın en büyük ortağı, A. P. ve M. P. nin davranışlarını izliyecek, onlara azami müsamahayı gösterecek, mücadelesini Parlamento çatısında gereken mücadele şeklînde yapacaktır. Ama karsı tarafın fedailerine de partileri tarafından ihtar edilmez veya mani olunulmazsa elbette gereken yapılacaktır.

C. H. P. nin derdi

Meclis içindeki tutumunu aşağı yukarı bu formül içinde düzenliyen C. H. P. haftanın ortasında önemli bir meseleyle karşı karşıya kaldı. Mesele 105 sayılı kanunun -Ağalarla İlgili kanun- tadiliyle ilgili Hükümet tasarısıydı. C. M. P. Grubunda enine boyuna tartışılan tasarı bir hal şekline bağlandı.

Ağaların yerine iadesi bazı şartlarla kabul ediliyordu. Yerlerine dönecek olanların 5 bin dönüme kadar olan arazileri kendilerine bırakılıyordu. Bunun üzerindeki arazi Devlet tarafından istimlâk edilecekti. Ancak bir zarara sebebiyet verilmemesi için 105 sayılı kanun çerçevesi içine girenlere bazı haklar tanınıyordu. Bunların en önemlisi, iskan edilen ağalardan bulunduğu yerden memnun olanlar varsa bunların bir ay içinde müracaatla durumlarını Hükümete bildirmeleri ve bulundukları yerde kalmalarının sağlanmasıydı. Tabiatıyla mecburi iskâna tâbi olan şahıs üzerinden bu nitelik kalkacak ve normal

Aklın akılsızlıkla yarışı

Bohçacı kadınların anlattıklarını bir kenara bırakabilirsiniz. Her gün, gazetelerinde yok dedikoduymuş, yok kapı deliğiyimlş, yok fısıltıymış, yok toplummuş başlığı altında, batta koca koca manşetli haberler olarak yazdıkları, ima ettikleri, söyledikleri ortadadır. Bunlar bir gözden geçirilirse, insanın gözleri faltaşı gibi açılır. Pek dehşetengiz şeyler olduklarından değil.. Yarabbi, bunlara inanacak bir önemli kütlenin Türkiyede bulunabileceğini nasıl düşünebiliyorlar diye. Eisenhower geçenlerde vapurla Amerikadan Avrupaya geliyormuş. Bir türk tanıdığı kendisine orada rastlamış. Hemen yanına gitmiş, "dereden tepeden" konuşmaya başlamışlar. Eisenhower "Ah, benim kıymetli dostum Celâl Bayar ne yapıyor? Bilseniz, kendisini nasıl özledim. Ne adamdır o, ne adam!" demiş. Sonra, Papa yok mu? Menderesle Zorlu asıldılar diye bağrı hala yanıkmış. Menderesin karısına mektup yazmış, "kocanızın ruhu için ayin tertipliyorum" demiş. Averoff da Türkiyeye gelir gelmez "Bana, o üç büyük demokrasi şehidinin mezarını gösterin. Çelenk koyacağım" demiş.. Ya, partizanlık ? Şimdi, iş verilirken " İsmet Paşayı seviyor musun?" diye soruluyormuş. Müsbet cevap alınmayınca, iş isteyen kapı dışarı ediliyormuş. Vurgunculuk? İhtilâlden sonra toplanan alyanslar, fotoğraf paraları, kasalardan çıkarılanlar hep iç edilmiş.. Bütün subaylar bunlardan çimlenmişler, 141er ve öteki M.B.K. cılar Ordudan uzaklaştırdıklarına bunlarla apartmanlar yapmışlar. Hususi hayat? Egesel karısından boşanıyormuş. O, Orhan Erkanlı yok mu? Hep Menderesin metreslerine M. B. K, da iken zorla tecavüz etmiş.

Bunlar, ya açık ya pek az kapak, gazete sütunlarına geçmiş haberler! Bir de geçmeyenleri ve köylerde kentlerde, kulaktan kulağa "Ah, biliyor musun? Kardeş, vallahi gözleriyle görmüşler.." diye başlanarak anlatılanları düşününüz.

Böyle hallerde ne yapılır?

Yapılacak şey, bunun akıl ile akılsızlığın bir yarışı olduğunu kabul etmek ve birincinin zaferini sağlamaya çalışmaktır. Bunun dışındaki her yol perişanlık yoludur. Aklın zaferi ise sadece tam bir serinkanlılıkla, sükûnetle, itidali asla elden bırakmadan gerçekleri söylemek, söylemek, söylemek ve bilhassa iyi niyet erbabını uyarmaktır. Bunun için şart, aslında iyi, dürüst, bilgili ve verimli, partizanlıktan uzak, örnek davranışlara sahip idareciler kullanarak bir idare kurmaktır. Hiç bir ağız torba değildir. Bugüne kadar hiç bir kudret, lâfın söylenmesine mani olamamıştır. Ama, lafın inandırıcılığını söküp aldınız mı, ağızlar sahiden torbaya döner.

Akılsızlığı kazandırmak isteyenler, bir peşin hükme bel bağlamaktadırlar: Bu halk o kadar cahil ve geridir ki, ne söylesen kanar! Buna, sinirlerine yenildiklerinden ve hakikaten en ahmakça söylentileri doğru sanan kimselere rastladıklarından dolayı manan iyi niyetli aydınlar da yok değildir. Beyaz kara diye gösteriliyor ve buna inanan çıkıyor! İnsana, kolaylıkla, deli olmamak işten değildir gibi gelebilir.

Ama bu, dış görünüşten ibarettir. İptidai Menderes, bu söylentiler yüzünden iktidarının sallandığını gördü ve şiddetten şiddete gitti. Sanıyordu ki gençler kandırılmıştır, askerler kandırılmıştır, gazeteciler kandırılmıştır, aydınlar kandırılmışlar, halk kandırılmaktadır. Halbuki şöyle bir etrafına baksaydı Türkiyenin gördüğü en iğrenç idareyi kurmuş olduğunu ve memleketin bütün sağlam kuvvetlerinin bundan dolayı kendisi aleyhinde birleştiğini farkederdi. D. P. nin on yıl, hem de devletin bütün kuvvetlerinden faydalanarak o cahil, saf, ahmak sandığı kütleler arasında yaptığı propaganda ne fayda verdi ? Bir bahar sabahı, o kütlelerin desteğiyle bu toprakların namuslu evlâtları ayaklandılar ve ayağının kaygan kil toprak üzerinde olduğunu dahi farketmeyen sözde dev, tek nefeste tarumar oldu.

O hâdisenin en kıymetli tarafı, getirdiği bu ibret dersidir. Bırakalım, Menderesin taifesi aynı yolu bir defa daha denesin. Ama biz ibretimizi alalım ve bütün tarih boyunca, eğer sinirler sağlam kalmışsa aklın akılsızlığı daima, ama daima yenmiş olduğunu hiç unutmayalım.

vatandaş haline getirilecekti.

C. H. P. grubunun bu şekilde kabul ettiği kanun tasarısı, Koalisyonun ikinci ortağı Y. T. P. tarafından benimsenmedi ve mesele buradan doğdu. Y. T. P. 5 bin dönümünden fazla olan arazinin istimlâkinde bazı şartlar ileri sürüyordu. Şartların başında istimlâkin şimdiki rayiç üzerinden yapılması gelmekteydi.

Böylesine bir teklifin kabulü iki bakımdan hatalı olacaktır. Evvelâ, şimdiki rayiç gözönüne alınarak yapılacak istimlâklar Devlete büyük yük tahmil edecektir. Devletin bunu sinesine çekmesi bir bakıma kabul edilebilir. Ancak bundan evvel istimlak edilen toprak sahipleri hesabına bu büyük bir haksızlık olacak ve onlar bu konuda haklı olarak sızlanma imkânını bulacaklardır.

İki büyük güçlüğün Y. T. P. li milletvekillerine anlatılması için kanunu hazırlayanlar tarafından faaliyete geçildi. İşin bu cephesinde C.H. P. büyük bir taktik hatası işledi. Y. T. P. liler için ziyadesiyle antipatik olan bir politikacıyı işe memur ettiler. Bedavadan antipatik olmanın erişilmez üstadı Coşkun Kırca elinde dosyalarla Meclis koridorlarında dolaşmağa başladı. Gördüğü Y. T. P. liye meseleyi izahat çalıştı ve Y.T.P. grubunda bir havanın teminine uğraştı. Allahtan C. H. P. yöneticileri işin çabuk farkına vardılar ve İbrahim Öktemle Kemali Beyazıtı meselenin peşine sürdüler.

Beyazıtın Ekrem Alicanla yaptığı konuşma sonunda meselenin esası üzerinde mutabakata varıldı. Şark Tilerinde seçim şansı büyük olan Y. T P. Ular anladılar ki; rayiç meselesinde ısrar faydadan ziyade zarar getirecek, yenilerden toplanan oylar, eskilerden kaybedilecek oyların çok dununda olacaktır.



Suphi Baykam
Kıl payının galibi

Adalet

Büyük başın dertleri

(Kapaktaki Bakan)

Takvimler 6 Eylül 1962 yi göstermekteydi. Beyaz saçları hayli azalmış gözlüklü adam, yakasının kenarları dört sırma halinde defne yapraklarıyla süslü cübbesinin yenlerini savurarak kürsüye geldi ve sonra aynı enerjik ifade içinde konuşmağa başladı.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi merasim salonunda, seçkin misafirler, hukukçular, Adliye teşkilâtı mensuptan ve Hukuk Fakültesi öğrencileri dikkatle kürsüde kendi haklarını müdafaa eden beyaz saçlı adamı dinliyorlardı.

Adli yılın her defasında bir törenle açılması,. C. H. P. devri Bakanlarından Ali Kıza Türel tarafından karar altına alınmış, fakat D. P. devrinin sonunda yargıçlara ve adli mekanizmaya kadar el uzatan kirli iktidar bu adeti ortadan kaldırmıştı. Menderes, Yargıtay Başkanının haksız tasarrufları protesto etmesinden korkardı. Fakat 27 Mayıs İnkılâbı ilk adli yılını Türelin ihdas ettiği ananevi, törenle açmak suretiyle eski bir itiyadı ihya etti.



Lebit Yurdoğlu
Kıl payının mağlûbu

Haftanın sonundaki merasim de bunun için son derece ilgi çekici oldu. Merasime bilhassa 2. Koalisyon Kabinesi Bakanları rağbet etmişlerdi. Hele Bakanların Hukukçu olanları yeni adli yıla meslekdaşlarıyla birlikte girdiler. Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük, Devlet Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata ve Gümrük Tekel Bakanı Orhan Öztrak ile İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu ve Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar merasimi büyük bir ilgi ile izlediler.

Ankara Hukuk Fakültesinin meşhur merasim anfisinde Adalet mensuplarının dertlerini dile getiren beyaz saçlı adam en yüksek dereceli Hakim, Yargıtay Başkanı Recai Seçkindi.

Seçkin haftanın sonundaki o gün son derece etraflı bir konuşma yaparak büyük başın büyük derdini ortaya koydu. Meseleleri açık bir şekilde vaz etti ve ilgililerin dikkatini çekti. Seçkin konuşmasının her bölümünle acı bir hakikati dile getirdi ve yılların ihmaline terkedilen adli mekanizmanın istikbalinden bahsetti. Ön sıralarda oturan 2. Koalisyon kabinesinin Adilet Bakanı beyaz saçlı Prof. Abdülhak Kemâl Yörük Seçkini dikkatle dinleyenlerin başında geliyordu. Onu eski Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu takip etmekteydi.

Seçkin meseleleri vuzuha kavuştururken bilhassa bir noktaya dikkati çekti: Mesele, kanunların gereği kadar uygulanıp uygulanmaması meselesiydi. Seçkin daha sonra adli mekanizmanın dertlerine parmak bastı.

Başkanın talepleri

Seçkinin oldukça uzun süren konuşmasını başlıca 4 önemli noktada toplamak mümkündür.

1) Her yıl bir çığ gibi büyüyen adli işleri düzenli bir şekilde yönetmek üzere, gerekli yetişkin bir kadro problemi,

2) Yargıtayın çalışma sisteminde yapılması düşünülen değişiklikler,

3) Anayasanın emrettiği savcıların teminatı meselesi,

4) Gene Anayasaya göre hakimlerin özlük işlerinde kararname müessesesinin kaldırılarak, bu işlemlerin Yüksek Hakimler Kuruluna bırakılması.

Şüphesiz adli mekanizmanın, düzenli bir şekilde işleyebilmesi için, sadece Anayasa ve diğer yasalara konulan güzel hükümler yeterli değildir. Bir de onların eksiksiz olarak uygulanması gerekmektedir ki bu da ancak hakime verilecek olan işlerin normal sayıyı aşmaması ile mümkündür.

Mahkemelere gelen iş sayısının yıldan yıla büyük bir hızla artması

hakimleri hayli zor bir durumla karşı kargıya bıraktığı gibi, adalet açısından bakıldığı takdirde, sosyal bünyede derin yaralar da açmaktadır.

Meselâ bu artışın ilk kötü sonucu olarak davaların eskiye nispetle daha uzun sürmesi gösterilebilir. Vatandaşların çoğu haklı olarak yıllar boyu devam edecek bir dava ile uğraşmaktansa karşı tarafın haksızlığına boyun eğmeği ve sudan bir anlaşma yoluna gitmeği tercih etmektedirler. Böylece hukukun ana gayelerinden biri olan "Ceza Adaleti" güme gitmektedir. Hattâ dava açılsa bile yıllardan sonra toplum, suçun meydana getirdiği sosyal rahatsızlık ve acıyı unutmakta ve bu suretle verilen ceza toplum üzerinde çok az bir etki bırakmaktadır. Davaların bu kadar süratle artışının nedenleri arandığında kolayca, nüfus ve buna paralel olarak sosyal münasebetlerdeki artış ve ahlak alanındaki gevşemeler görülür. Bu faktörler tez elden önlenemiyeceğine göre, alınacak yegâne tedbir artan iş ihtiyacını karşılayacak sayıda yetişkin bir kadroya sahip olmaktır.

Böylece işe elverişli bir kuruluşu sağlayacak ivedi tedbirlerin başında hakim yetiştirme işinin titizlikle ele alınıp bir plâna bağlanması gelmektedir.

Bu plânın ilkeleri şunlardır:

1) Her hakime bir yılda düşecek iş sayısının ne olacağının ve bu esasa göre bu gün kaç hakime ihtiyaç olduğunun ve gelen işlerdeki artma oranının, bu oranla nüfus artışındaki orana göre gelecek her yıl için kaç hakime ihtiyaç olacağının bilimsel yollarla araştırılıp bulunması ve bulunacak sayıda hakimin her yıl iş başına getirilmesi için gerekli tedbirlerin bütün teferruatı ile düşünülüp evvelden karara bağlanması,

2) Hakimlerin bilgi bakımından daha üstün nitelikte yetişmelerini sağlamak amacı ile önce hakimlik stajı sağlam bir esasa bağlanmalı ve Adalet Bakanlığı hesabına mümkün olduğu kadar çok sayıda öğrencinin Avrupa Üniversitelerinde hiç değilse Doktora yapmaları sağlanmalıdır.

Ayrıca adli mekanizmada el atılmağa muhtaç olan bir saha da usul kanunudur. Gene mevcut iş artısı karşısında aynı kadro ile daha fazla randıman alabilmek için Yargıtay I. Başkanı Recai Seçkinin de ifade ettiği gibi taraflara kendini savunmak için tanınmış olan çok geniş ve aşırı imkanlar, akıl ve gerçeğe uygun bir şekilde daraltılarak hakimlerin yüklerinin hafifletilebileceği iddia edilmektedir. Beyyine külfetinde polemiklere de yol açabilecek olan bu görüşte yargıtay modern hukuklardan ilham almıştır.

Yargıtayda harman sonu

Öte yandan yıldan yıla artan iş sayısı karşısında Yargıtayın da özel durumu gözlerden uzak tutulmamalıdır.

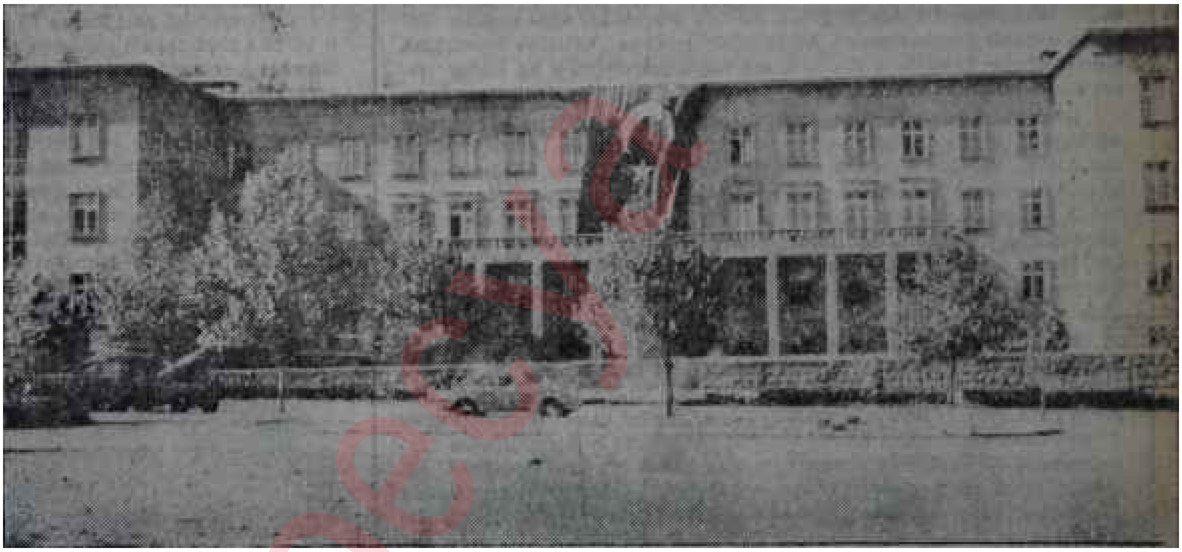
Diğer mahkemelerin kararlarını denetlemek durumunda olan bu kuruluş, kararları arasında birbirini tutmazlık gibi bir tehlike ile karşı karşıya bulunmaktadır. Gerek gecikmeleri önlemek, gerek sarsılan sosyal güveni tekrar elde etmek için zaman zaman çıkarılan kanunlarla Yargıta dairelerinin sayılarının ve daire sayısı aynı kalmak şartı ile üyelerin sayısının arttırılması yoluna gidilmişse de yeterli sonuçlara ulaşılamamıştır. Meselâ 1951 yılında Yargıtay'ın bütün dairelerine gelen iş sayısı 121 bin 269 iken 1961 de bu sayı 165 bin 282 yi bulmuştur. Yüzde 36 buçukluk bir artış ivedilikle ve sağlam esaslarla bağlanan tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir.

İçtihatların birleştirilmesi

Yargıtayın en önemli fonksiyonlarıdan birini de "İçtihadı birleştirme" kararları teşkil eder. Aynı zamanda yüksek mahkemenin ayrı ayrı kararlar vermesi gibi bir sakıncayı ortadan kaldırmak gayesi güdülerek kurulmuş olan müessesenin işleri hayli kabarıktır.

İctihatları birleştirme yoluyla alınan bu kararlar ne Yargıtay ve nede diğer mahkemelerce değiştirileniyeceklerinden, üzerinde önemle durulması ve ilgili dairelerin başkan ve üyelerinin aylarca genel kurul halinde toplanmaları gerekmektedir ki bu o dairelerde binlerce işin birikmesine müncer olmaktadır. Uzun zamandan beri tıkalı bulunan bu yol yerine hep doğru kararlar vermek esasından vaz geçmemek, hem de Yargıtayın daha çabuk çalışmasını temin etmek üzere sistemde değişiklikler yapmak zaruri görülmektedir.

Halen Yargıtay tarafından hazırlanmakta olan ön tasarıda da bu nok-



Adalet Bakanlığı binası
Prensip: "Yavaş! Yavaş!"

talar belirtilmektedir:

1 — Her Dairede aynı samanda daha çok işin incelenip karara varılmasını sağlamak amacı ile, Özel Dairelerde görüşme üye yeter sayısı 5 ten 3'e indirilmelidir. Böylece ortaya çıkması mümkün olan birbirine aykırı kararların da Başkan tarafından notlar incelenerek koordine edilmesi mümkün olacaktır.

2 — Halen Yargıtayda Hukuk Genel Kurulu, Ceza Genel Kurulu, İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu olarak 3 Genel Kurul vardır. Bunların meydana gelmesinde değişiklik yapılması da mevcut iş artışı karşısında şarttır.

Bunlardan Hukuk ve Ceza Kurullarının görüşmeye başlayabilmesi için yeter üye sayısının 84 ve 21 olması, bir işin karara bağlanması için de 26 ve 21 üyenin aynı görüşü benimsemesi gerekmektedir ki Yargıtaya bir Hukuk ve bir de Ceza Dairesinin eklenmesini şart koşan 45 sayılı ve 22.4.1962 tarihli kanunun uygulanması sonucunda bu sayı daha da artacaktır. Halbuki sistemin her Dairenin bütün üyeleri yerine, Daireler Başkanları ile gene bu Dairelerden seçilecek birer üyeden müteşekkil kurullar halinde çalışmak suretiyle sadeleştirilmesi randımanı arttırma yolunda bir tedbir olarak düşünülebilir. Gerçekten Genel Kurulların üye sayısının azaltılması kararların doğruluğu üzerinde etkili olacak değil-



Sahir Kurutluoğlu
Aksiyon adamı



Ali Fuat Başgil

«Allahın Değirmenleri»

Derler ki "Allahın değirmenleri geç öğütür ama, iyi öğütür". Tarih şahittir ki, bu değirmenlerin en iyi öğüttüğü ise "Sahte Şöhret"lerdir. Hiç bir kıymetleri olmadığı halde bir kısmı kendi kurnazlığıyla, bazısı başkalarının elinde kağıttan bayrak olarak bir süre umumi efkarın gözünü kamaştıranlar, biraz vakit geçince öylesine tepetaklak olmaktadırlar ki üstüste dikilmiş bos tenekeler devrilse bu kadar ibret verici manzara teşkil etmez.

Gözlerinizi kapayınız ve son çok partili hayatın onyedi senesini düşününüz. Kimler gelmiş ve kimler geçmiştir! Bir an isimleri bütün dudaklarda dolaşan öyle kof şöhretler bu geçit resmine katılmışlardır ki şimdi bunların hayallerini dahi hatırlamak için insanın hafızasını son hadde kadar çalıştırması lâzımdır. Adamlar çıkmıştır, resimlerinden gazetelerde geçilmemiştir. Adamlar olmuştur, bir şey zannedilmişlerdir. Sonra, çaplar belli olunca bir kevgirden dökülen su gibi toprağa karışmışlar ve çamur olmuşlardır. Şu anda bu akıbet, Ali Fuat Başgilin başındadır.

Bir ödlek ki, aman yarabbi, evlere şenlik! Akıllı ödlek olsa, gene ne ise... Susar. Ama, Allahın değirmenlerinin taşları arasına girmek sırası gelmiştir. Kader, iradesinden de elbette kudretli çıkacaktır. Çömezi, iade dağları arasında ne yapacağını, belini nasıl doğrultacağını bilmez hale düşünce son ümitle bir defa daha onun kof şöhretinden faydalanmayı düşünmüş ve okunmayan yazı yazmaya kendisini ikna etmiştir. Şimdi ne geçiyor? Hatıralar! Başgil, "Yakın maziden hatıra kırıntıları" söylüyor. Buna, "Merd-i kipti sirkatin söyler.." demek daha doğrudur. Zira kendi kalemiyle beliren Başgil öyle bir tiptir ki, saf saf öyle itiraflarda bulunmaktadır ki insanın bir istihfaf hissinden başka şey duymasına imkan yoktur. Cumhurbaşkanlığı hülyasıyla horoz şekeri emdirilmiş çocuk haline getirilen bu koca adam bütün gülünçlüğünü kendi satırlarında gözler önüne sermektedir. Hele, Ankarada bu sevdadan vazgeçirmek için gözünün nasıl korkutulduğunu, kendisinin de hangi sebeple ödü patlayıp palas pandıras kaçtığım bir anlatışı var ki gülmek mi, yoksa ağlamak mı lâzım geldiğini kestirmek imkânı yoktur. Düşününüz, harp kazanmış Atatürk ve İnönülerden, her şeye rağmen bir "komiteci pervasızlığı"na sahip bulunduğunu biçare Menderesin yanında Yassıadada bile bir defa daha ispat etmiş Bayardan, bir dikta idaresine karşı cesaretle baş kaldırmış Gürselden sonra bu adam, bu Başgil Türkiye Cumhuriyetinin Başkanlığı makamına oturmayı hayal etmiştir! Öyle konuşup konuşmadıkları, öyle konuşmuş olsalar bile kimin adına konuştukları meçhul iki adam "Adaylığını geri almazsan, hayatını garanti edemeyiz" der demez Cumhuriyetimizi temsil için kendinde vasıf görmekten çekinmeyen bu "La Fontaine'in kurbağası" dudakları uçuklamış halde, "Aman, kürkten vaz geçtim, bizim posttan olmayalım" diye kendini İstanbula zor atmıştır.

Zaten "kırıntılar"ı da hudutlarımızın dışından, kaçıp saklandığı İsviçreden yazmaktadır.

Ne adam, Allahım! Ne adam! Ama Allahım, değirmenlerin elhak iyi öğütüyor.. Hamd, sana!

dir. Hakikaten tecrübeler de göstermektedir ki çok sayıdan meydana gelen bir Yargı Kurulunda üyelerin dikkatleri bütün iyi niyetlerine rağmen dağılmaktadır. Öne sürülen bu şekil kabul edildiği takdirde, aynı günde hem Genel Kurul, hem de Daire çalışmaları mümkün olabilecektir.

3 — İctihat ayrılıklarını önleyici bir takım tedbirlere de şiddetle ihtiyaç hissedilmektedir. Bugünkü, bilimsel usullerle bütün kararları fişe geçirecek ve alınan kararlara mahkemelerin derhal riayetini temin etmek üzere bir yayın kaleminin ihdası mutlaka gereklidir.

Savcılar meselesi

Adaleti ilgilendiren bu konuların yanında Ceza Adaletinde çok önemli bir yeri bulunan Savcıların teminatı meselesi de son derece önemlidir. Nitekim bu teminat Anayasanın 137. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye uygun olarak savcıların yükselme ve disiplin cezası, mesleğe alınma ve meslekten çıkarılma işlemlerinin tıpkı hakimlerde olduğu gibi Yüksek Hakimler Kurulu statüsüne bağlanması gerekmektedir.

Öte yandan gene Anayasa ve buna paralel olarak Yüksek Hakimler Kurulu Kanununun 66. maddesine göre Hakimlerin kaderi üzerinde yegâne hak sahibi Yüksek Hakimler Kuruludur. Bu durum muvacehesinde hakimlerin özlük işlerinde kararname usulüne lüzum yoktur.

Seçkinin haftanın sonunda Adi! Yılın açılışı münasebetiyle ortaya döktüğü bu dert yığını pek çok yürekte sevinç kıvılcımlarının parlamasına sebep oldu. Adli mekanizmanın içinde yetişmiş, onun dertlerini ve bu dertlerin çarelerini yakinen bilen bir ağızdan hem de cesaretle davanın savunulması bilhassa genç hukukçuları pek sevindirdi. Yüzlerini buruşturanlar Adalet Bakanlığının yüksek seviyedeki memurları oldu. Onlar, Bakanlığı bir kabe kabul ettikleri için her teşebbüs ve tavsiyenin kendilerinden gelmesini bekliyorlardı. Nitekim, notlarını alırken mülahazathanelerine bir not düşürmekten kendilerini alamadılar: Seçkin çizmeden yukarı çıkıyor...



Yargıtay Başkanı Recai Seçkin konuşuyor
Dost acı söyler

Bakanlıktaki faaliyet

Adli mekanizmanın dertlerinin halinde en büyük rolü oynayacak olan adam şüphesiz 2. İnönü Kabinesinin C. K. M. P. li Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörüktür.

Sahir Kurutluoğlundan Adalet Bakanlığını devralan Abdülhak Kemal Yörük işleri pek iyi bir şekilde buldu. Kendinden evvelki Bakan bir takım zecri tedbirlerle adli mekanizmanın yaralarına parmak basmıştı. Nitekim Yörük Bakanlık koltuğuna oturduğunda hazırlanmış bir ehliyetli etraf ile, çalışmaya hazır bir takım ilmi komisyonlar buldu. Bunlar Adalet cihazının en elverişli şekilde işlemesini temin edecek tadil tekliflerini hazırlamak için kurulmuş komisyonlardır. Yeni Bakan tabiatı icabı pek yumuşak bir insan olduğundan komisyonların çalışmasına sadece tavsiyelerle katıldı. Zaten komisyonlar da vazifelerim pek ala biliyorlardı. Sahir Kurutluoğlu zamanından bir mühim mesele halledildiğinden yeni Bakanın başı pek ağrımadı. Hakimlerin terfileriyle ilgili ameliye Kurutluoğlu tarafından halledilmişti. Yörük, ilk olarak, Kurutluoğlunun el attığı bir mühim meseleyle ilgilendi Ceza Kanunundaki faşist hükümlerin süratle kaldırılması için çalışan komisyona moral vermekle işe başladı. Sonra bir başka önemli noktaya değindi. Adli Tıb meselesi de bir islahata muhtaçtı. Bu konunun islahı için hemen direktif verdi. Avukatlık kanu nunun ıslahı için çalışmalara hız verdirdi. İlk ağızda da İcra ve İflas Kanunundaki tadil teklifini Meclisin tensip ve tasvibine sundu.

Yeni Adalet Bakanının bilhassa eski mesleği avukatlık kanununda yapmak istediği pek çok yeninle mevcuttur. Yörük Avukatlık Kanununun yeni baştan elden geçirilmesini ve bu

arada Baroların mütalaasını da almayı istemektedir. Hatta bir avukatlar kongresi toplamağı bile düşünmektedir.

Yörükün kısa zaman içinde eğildiği bir başka konu da Uyuşmazlık Mahkemeleri konusudur. Bunun için Adalet Bakanlığı içinde hemen bir komisyon teşkil edilmiş, yeni Anayasa hükümleri muvacehesinde yeni tâdil tasarıları hazırlanarak ilgili mercilere tevdi edilmiştir. Bu ilgili merciler, Bakanlıklar ve Sayıştay gibileridir.

Adalet Bakanlığının en mühim meselesi ise 1327 tarihli nizamnamesinin bir Teşkilât Kanunu şekline getirilmesidir. Bilinmesi gerekir ki bugün koskoca Türk Adalet Bakanlığının elle tutulur gözle görülür bir teşkilât kanunu yoktur. Kurutluoğlu zamanında başlayan çalışmalar Yörük zamanında da hızlandırılarak bu meseleye önem verilmiştir.

Yeni Adalet Bakanının son bir tasavvuru da bir Adalet Bankası vücuda getirmektir.

Bir hukukçunun hayatı

Adalet mekanizmasının en başında bulunan C. K. M. P. li Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük, arkasında büyük boy bir Atatürk portresi bulunan rahat koltuğuna gömülüp piposunu yaktığında Adli mekanizmanın bütün dertlerini eski bir hukukçu olarak yakinen bildiğini söylerdi.

Yörük, 1897 senesinde İstanbulda doğdu. Babası o zamanki Darülfünün müderrislerinden Hayri beydir. Yörük ilk ve orta tahsilini İstanbulda, Hadika-i meşverette ikmal etti. Sonra lise tahsili için Vefa lisesine yazıldı. Tam lise bitmişti ki 1915 yılında 1. Cihan Harbi patlak verdi. Yörük de diğer kur'a arkadaşlarıyla birlikte Yedek Subaya yazıldı. Karargâhta talim devresi bittikten sonra 11. Fırka 36. Alaya tâyin olundu. Yörükün askerlik hizmeti bu alayda geçmiştir. 1918 yılında terhis edilince genç Yürük için yeni bir hayat başlıyordu. Hemen İstanbul Hukuk Fakültesine kaydoldu.

1922 - 23 yılında Hukuk Fakültesi, o zamanki tabirle aliyyülala derece ile bitti. Yörükün o sırada çok sevdiği bir hocası vardı: Zamanın Adliye Müsteşarı Tahir Taner. Tanerin yaptığı telkinlerle Yörük Adli memuriyete intisap etti. İlk vazifesi Çerkeş Savcılığı olmuştur. Bu savcılık vazifesi 1923 yılı bitimine kadar devam etti. Vazifenin bitiminde tekrar İslanbula döndü. Bu defa Yörükü yeni bir iş bekliyordu: İstanbul Defterdarlığında Muhakemat kalemi şefliği. Yörük bu vazifesine devam ederken bir taraftan da Darülfünun Hukuk Fakültesine de hoca oldu. Yörükün hocalığı, o sırada kendiliğinden inhası vukubulan Cemil Bilselden boşalan yeri doldurmak kastıyla olmuştur. Böylece genç Hukukçunun hayatında yeni bir devre başlamış ve Yörük akademik kariyere intisap etmiştir. Yörük bir müddet sonra Mülkiyede hocalık yapan Mithat beyin derslerine de girdi.

Tam bu sırada Reji idaresi ilga edildi ve onun yerine İnhisarlar İdaresi kuruldu. Yörükün bir yeni vazifesi de bu yeni teşekkülde oldu. İdarenin Hukuk İşleri müşavirliğini üzerine aldı. Bir taraftan da İstanbul Yüksek Ticaret Olculunda hocalık etmekteydi. 1927 yılında Mülkiyedeki Devletler Hususi Hukuku kürsüsüne



Adli yıl için yapılan törende misafirler
İhya edilen güzel adet

asaleten tâyin edildi.

Yörükün bu vazifesi aralıksız 1943'e kadar devam etmiştir. 1943 de ise Yörükün şansı bir kere daha gülmüştür. O yıl İstanbul Üniversitesinin Profesörler Kurulunun kararıyla -karar ittifakla verilmiştir- Yörükün Prof .luğu tastik edildi ve İstanbul Üniversitesinde Hukukun Umumi Prensipleri dersini okutmakla vazifelendirildi. Bir yıl sonra ise kürsüsünün seksiyonu hayli genişlemişti. Daha sonra Hukuk Felsefesi de okuttu. Ta ki 27 Mayıs İnkılabından sonra 147'lere ithal edilsin...

Politika içinde

27 Mayıs İnkılâbından sonra kurulması karar altına alınan Temsilciler Meclisinde Yörük C. K. M. P. nin listesinde yer aldı. Zaten bu partiye eskiden beri sempatisi mevcuttur. C. K. M. P. nin de - iri kıyım lideri zamanında - eğer iktidar müyesser olursa Adalet Bakanı Yörüktü.

27 Mayıstan sonra Yörük 147'ler içine ithal edilince dostları ona acısını unutturmak için bir meşgale bulmak istediler. Bu meşgale politika idi. Zaten 1954 seçimlerinde Yörük böyle bir tecrübeye girmiş ve C. K. M. P. nin listesinden müstakil aday olarak seçime iştirak etmişti. Ne var ki o zaman şansı yaver gitmemişti. 1960 da Temsilciler Meclisinde böyle bir tehlike olmadığı kendisine anlatılınca uysal karakterli Yörük, Bölükbaşı nın partisinde yer aldı. 1961 de ise Bölükbaşı Yörükü elinden tutarak ve "muhterem hocam" diye takdim ederek evvela Genel İdare Kuruluna, sonra da Genel Sekreterliğe seçtirdi. Zaten, Yörükün siyasi hayatındaki ilk ve son mühim vazifesi bu olmuştur. 1961 seçimlerinde Yörük bu sıfatla C. K. M. P. listesinin ikinci adayı olarak Ankaradan girdi ve kazandı. Böylece Yörükün siyasi hayatına bir cevvaliyet geldi. Nitekim Bölükbaşı C. K. M. P. den ayrılınca, C. K. M. P. nin C. H P. ve Y. T. P. ile yaptığı üçlü koalisyona Adalet Bakanı olarak katıldı. Bu Yörükün, hayatındaki şansların en büyüğüdür.



Anayasa Mahkemesinin çalıştığı bina
Perdeler açıldı

Sakin bir adam

Kim ne derse desin, yeni Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük son derece sakin bir adamdır. Hayatının tek meşgalesi itiyat haline gelen piposunu tüttürmek ve çocuklarını yetiştirmek olan bu eski Hukukçudan büyük hareketler beklemek boşunadır. O ezeli bir statükocudur. Nitekim. Bakanlığında koltuğuna otururoturmaz ilk yaptığı iş hakikaten bir aksiyon adamı olan Kurutluoğlunun icraatını tetkik etmek olmuştur. Yörük Adalet Bakanlığı için:

"— Bu Bakanlık bir oturmuş teşkilâttır" diyerek fikrini açığa vurur. Bu bakımdan, reformlar biraz yavaş olacaktır. 1932 yılında evlendiği eşinden üç kızı vardır. Kızlarının biri Üniversite tahsilini ikmal etmiştir. Diğer ikisi ise mesut izdivaçlar yapmışlardır. Yörükün içki içmek gibi bir itiyadı asla yoktur. Ziyafetlerde bile bir kaç kadehle idare eder. Kendi ifadesiyle sıhhat bakımından "turp gibidir". Bezik oynamasını sever ama vidosu beş kuruşu geçerse ondan da kaçar. İmambayıldı en sevdiği yemeklerdendir. Geçliğinde ata da binerdi. Yüzmeyi sever. Fakat şimdi pek fırsat bulmamaktadır. Sigara iptilası vardır. Sabahları bile mutlaka bir pipo içer. Erken kalkma, huyu vardır. En geç saat 6 da ayaktadır. Bunun için de erken yatmayı sever -en geç saat 28 de- Öğle uykusuna ise pek düşkündür. Serbest hayatında yazıhanesinde bir divanı mutlaka bulunurdu. Elhasıl, yeni Adalet Bakanı sıhhatini gereği kadar koruyan bir insandır.

Naziler

Kitap (*)

Bütün dünyada bir tek "Erkek Diktatör" varsa, o da Hitlerdir. Dik tatörler umumiyetle gayelerini saklarlar. Her biri, kandırmak istediği kütlelere şarkıların en tatlısını söyler. Hele tecavüz ve yayılma politikası gütmek sevdasında olanlar hedeflerini hiç açıklamazlar. Sâdece Hitlerdir ki daha iktidara gelmeden yıllarca önce, üstelik iktidara gelip gelemeyeceği tamamiyle meçhulken bütün fikirlerini kağıt üzerine dökmüş, idareyi ele alırsa nasıl bir rejim kuracağını tafsilatıyla anlatmış, hangi toprakları ilhak edeceğini bildirmiş, oralar halkını ne gözle göreceğini açıklamıştır. Eğer almanlar Hitlerin işbaşına gelmesine müsaade etmeden, dünya politikasını idare edenler ise onun gemi azıya almasına göz yummadan "Mein Kampf = Kavgam"ı bir uçundan ötekine dikkatle okumuş olsalardı bunca felaketin önlenmesi belki de imkân dahiline girerdi. Her halde hiç kimse, alman diktatörün en amansız düşmanları bile, onun her şeyi önceden söylemiş olduğunu inkâr edemezler.

Hitler, iki ciltlik kitabının ilk kısmını 1924 yazında, "Birahanedeki Darbe"den sonra hapsedildiği (Bk. AKİS - Sayı 427, TARİH), tarihi Landsberg kalesinin Lech nehrine bakan güzel manzaralı odasında, yari vefakârı Rudolf Hess'e dikte ettirdi. İkinci cildini ise, gene Rudolf Hess'e 1925 - 26 yıllarında Berchtesgaden'in rahat bir otelinde, önünde yayılmış Alp dağlarının üzerinden doğduğu memlekete, Avusturyaya bakarak yazdırttı. Daha sonra "Mein Kampf" battal boyda 782 sayfalık tek bir kitap halinde toplandı. Eser, Hitlerin iktidara geçmesinden sonra Nasyonal Sosyalizmin incili haline geldi.

Sıkıcı bir kitap

Hitlerin kitabı hakkında çok kimsenin bir fikri vardır. Ama 782 kaba sayfayı bir baştan ötekine okumuş bulunan azdır. Bunun sebebi, edebi bakımdan eserin fazla kıymet ifade etmemesi ve sıkıcı oluşudur. Evvelâ hapishanede, daha sonra otelin balkonunda nazilerin lideri Rudolf Hess'e, aklına ne gelirse söyledi. Kitapta, o kadar çeşitli konulara temas edilmektedir ki şaşmamak kabil değildir. Bu konuların arasında, "Frengi ile mücadele" bile vardır!

Hitlere, hapishanede bir kitap yazmak fikrini nazilerin yayın işlerine bakan organizatörü, Max Amann verdi. Hitler eserine önce "Yalanlara, budalalığa ve alçaklığa karşı dört buçuk yıllık kavga" adını vermek istedi. Fakat Amann şiddetle itiraz etti: Bu adı taşıyan bir kitabın satılmasına imkân mı vardı? Yayın organizatörü, ismi "Kavgam" olarak kısalttı.

Hitler, kitabı için üç arkadaşından büyük yardım gördü. Bunların birincisi, liderin sözlerini kağıta aktaran Rudolf Hess'tir. Hess, Hitlerin mütemadiyen bir daldan ötekine atlamasına elinden geldiği kadar mani olmaya çalıştı, fakat sözünü pek dinletemedi. Max Amann, profesyonel bir editör olarak Hitlerin kendi hayatını, basit bir avusturyalı iken siyaset sahasında yolunu nasıl açtığını, "Birahanedeki Darbe"nin içyüzünü anlatmasını istiyordu. Okuyucunun bunları merak edeceğini sanıyordu. Hitler, kitabın otobiyografi kısmını fazla uzatmadı. Kendinden, daha ziyade işine geldiği şekilde bahsetti. "Birahanedeki Darbe"ye gelince, onu hemen hiç karıştırmadı. Almanyanın müstakbel diktatörü opera - komiklere has bu hareketin hezimetle nihayetlenmesinden sonra onu hatırlamayı ve hatırlatmayı lüzumsuz buluyordu. Bilâkis, "Mein Kampf" ta Hitler o teşebbüsünden bir gençlik hatası, bir yanlış adım, "Canım, işte bir şey oldu.. Bundan dolayı hiç kimseye karşı bir kin beslemiyorum. Ben unuttum, gitti edası içinde bahsetmektedir. Aslında, bu bir taktikten ibarettir. Hitler, o hareketinin karşısında vaziyet alanları hiç

(*) Bu serinin ilk yazıları "Memleket", "Adam", "Politikacı" ve "Darbeci" başlıkları altında AKİS'in 424, 425, 426 ve 427. sayılarında çıkmıştır.



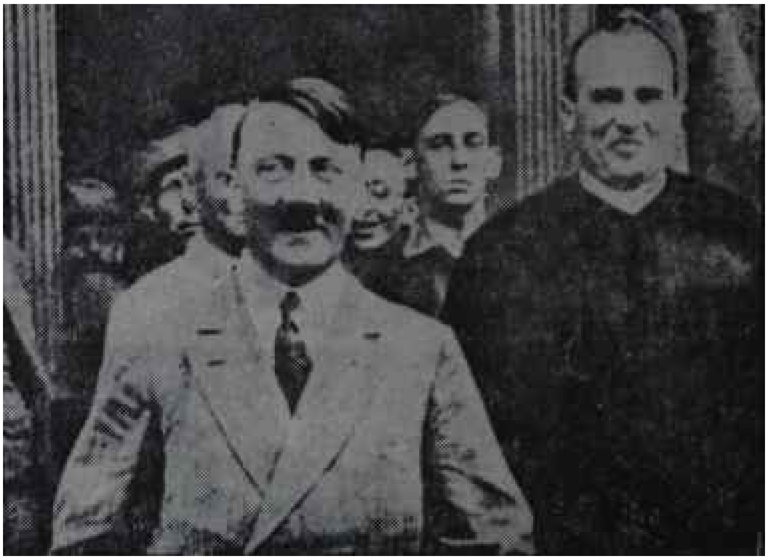
Reich'a slavlardan müteşekkil bir esir kafilesi gidiyor

Romalılar mumla arandı

unutmamış ve daha sonraları hepsinin burunlarından fitil fitil getirmiştir.

Max Amann'ın tavsiyesinin aksine, Hitler kitabında fikirlerini söylemeyi tercih etti.

Nasyonal Sosyalizmin liderine "Mein Kampf" konusunda ikinci yardımcı koyu yahudi düşmanı, bir gazeteci papaz, Rahip Bernhard Stempfle oldu. Hitler, rahibin sözünü Hess'inkinden daha çok dinledi ve bazı kısıntılar yaptı. Papaz, Hitlerin bilhassa kötü gramerini düzeltti, üslubuna tokluk verdi. Üçüncü yardımcı, Çek aslından Josef Czerny'dir. Nazilerin yayın organı Voelkischer Beobachter'de çalışan Czerny birinci cildin ikinci baskısında Führer için zararlı olabilecek kısımları çıkarttı, ikinci cildin provalarını ise bir baştan ötekine elden geçirdi. Buna rağmen "Mein Kampf", Hitlerin fikirlerindeki dağınıklıktan kurtulmuş değildir.



Hitler ve Frank
Deli ve celladı

Modern İncil

Kitap, Nasyonal Sosyalizmin kaderiyle sıkı sıkıya alâkalı bir kadere sahip oldu. "Mein Kampf" 1925 sonbaharında yayınlandı. Bu birinci cildin 400 kadar sayfası ve 12 mark (3 dolar) fiyatı vardı. İlk sene, kitaptan topu topu 9473 tane satıldı. O tarihlerde Hitler demode olmaya başlamıştı. Ondan sonra, satışta daha da düşüş görüldü. 1926'da 6913, 1927'de 5607, 1928'de ise sâdece 3015 kitap satıldı. 1929'da bir kıpırdanma oldu: Satış 7664'e fırladı. Nazizmin rağbet kazanmaya başladığı 1930'da kitabın bir ucuz baskısı çıkınca, o 54086 tane gitti. 1931'de bu, 50808 oldu. 1932'de 90351'e fırladı.

"Mein Kampf"' ın saadet yılları bundan sonradır. Hitlerin Almanya Şansölyesi olduğu 1933' yılında, kitaptan 1 milyon adet satıldı. Yazarın hissesi, 1 Ocak 1933'ten itibaren yüzde 10'dan yüzde 15'e yükseltilmişti. Hitler o yıl 1 milyon markın üstünde (300 bin dolar) telif hakkı aldı. Zaten Hitlerin 1925'ten itibaren tek resmi geçim vasıtası, "Mein Kampf"'in getirdiği paradır.

Hiç bir kitap -İncil müstesna- nazi rejimi boyunca "Mein Kampf "in Almanyada satıldığı kadar satılmadı. 1940'da Hitlerin kitabından sâdece bu memlekette altı milyon adet satılmıştı. Çok alman ailesi evin görünür bir yerinde bir "Mein Kampf" bulundurmayı sigorta saymaya başladı. Yeni evlenen çiftlere, okulunu iyi bitiren öğrencilere birer "Mein Kampf" hediye ediliyordu.

Modern incil peygamberiyle birlikte yükseldi, peygamberiyle battı.

Yeni din

Hitlerin, "Mein Ka'mpf"ta çizdiği ideolojinin inanılmayacak kadar az zamanda inanılmayacak bir kuvvet kazanması bir basit temele dayanmaktadır. Bu ideoloji, siyasi bir programdan ziyade bir dindir ve hitap ettiği kütlenin ruhunun derinliklerindeki hassas noktalardan ses getirmektedir. Hitleri, Almanyada birdenbire çıkmış bir mesih saymak onu alman düşüncesinin büyük zirveleri Luther'den, Goethe'den, Wagner'den, Nietzsche'den, Bismarck'tan ayırmaya kalkışmak hataların en büyüğüdür. Her şey olup bittikten, bütün kartlar açıldıktan ve neticeler alındıktan sonra alman milleti gibi bir milletin Hitler çapında bir avusturya serserisinin peşinden nasıl gitmiş olduğuna çok kimse pek şaşmış tır. Bir defa, bu "avusturya serserisi" şahıs olarak her manasıyla bir dahidir. Bir "sapık dahi"dir ama, dahidir. Şaşılacak kabiliyetlerini, demirden -muvazenesiz dahi olsa- iradesini, kütleleri sürüklemek kudretini, hitabetteki üstadlığını, hatta sesindeki büyüleyici tesiri inkâr etmek imkanı yoktur.

Ama daha mühimi, söyledikleri vüzde yüz, cermen topluluklarını asırlar boyu sarsmış, mestetmiş inançlardır. Cermen toplulukları daima bir takım efsanelerin -Nibelungen'leri hatırlayınız- tesiri altında kalmış, hayaller âleminde yaşamış, kafasından ziyade hisleriyle düşünmüş, bunlardan teşekkül etmiş ormanlar içinde at oynatmıştır. Eğer Nietzsche'nin felsefesi almanları büyülemişse, bu, Kuvvet ve Kuvvetli Adama yapılmış bir seranat olması yüzündendir. "Üstün. Adam"dan "Üstün Irk"a geçiş zor olmamıştır. Almanları, bütün efsaneler içinde ırk efsanesi, yani biyolojik bir esas üzerine bina edilmiş -kan birliği- bir etnik grupa mensup olma, bütün ırklar arasında da ari ırkın "Üstün Irk" olduğu inancı her şeyden fazla mestetmiştir. Ari ırk içinde ise kuzeyliler, Cermenler vasıfların topuna sahiptirler. İşte Hitler, bu ırkı Dünyanın Efendisi yapmayı program olarak alman milletine sunmuştur. Zaten mev cut maya, usta hamurcunun elinde kolaylıkla tutmuştur. Nazilik, bir fransız düşünürünün, François Perroux'nun söylediği gibi "bir insan topluluğunun kendi kendisini ilâhlaştırmasıdır."

Hitlerin şaşırtıcı başarısının sırrını, bu felsefesinde aramak lâzımdır.

"Dünya denen cengel"

Alman diktatörünün "Mein Kampf"-taki fikirlerini okuyanlar Darwin'i ve Malthus'u hatırlamadan edemezler. Hitler için dünya bir cengel, hayat ise ebedî bir mücadeledir. Bu mücadelede ancak kuvvetliler yasama hakkına sahiptir. Kuvvetli olmayanlar, kuvvetlilere kölelik edecektir.. Kuvvetlinin kim olduğu ise ancak savaşla tayin edilecektir.

Hitler için insanin zayıfı, hayvandan bile aşağı bir mahlûktur. "Mein Kampf "ta şu inanılmaz satırlar vardır:



"Mein Kampf "in 1942 deki tatbik sahası

Yeni nizam!

"Yüksek kültürlerin teşekkülü için aşağı insan tiplerinin mevcudiyeti başlıca şartlardan biridir... Medeniyetler, hele başlangıçta, ehlileştiril miş hayvanlardan önce bu aşağı sınıf insanların kullanılması suretiyle gelişmiştir. .Onlar köle haline getirildikten sonradır ki aynı akibete hayvanlar da maruz kalmışlardır... Bu yüzdendir ki ilk medeniyetlerin Ari ırkın bulunduğu yerlerde doğmuş olması hiç tesadüfün neticesi değil* dir. Ari ırk etrafındaki aşağı toplulukları kendisine esir etmiş ve emri altına almaştır-.. Ari ırk, efendi duru* munu hîç yumuşaklık eseri göstermeden muhafaza ettiği müddetçe sâdece 'dünyanın hakimi vaziyetinde", kalmamış, .medeniyetin de muhafızı ve önderi olmuştur,"

Bu denge, Bitlere göre bir süre sonra bozulmuş, esir milletler ilerle* yerek fatihlerine yetişmişler., onların dilini kullanmaya başlamışlar, efendi ile kölesi arasındaki hudut yıkılmıştır. Ama, bundan, da fena bir şey ol muştur:

"Ari ırk kendi kan temizliğini de kaybetmiş ve bu suretle bizzat yarattığı cennette yaşayamaz hale gelmiştir. Irk karışımı neticesi âri ırk, üstünlüğünü elden kaçırmıştır."

"Mein Kampf'ta bundan sonra ırkların birbirine karışmasının zararları üzerinde durulmakta, medeniyetlerin gelişme hızını bu yüzden kaybet* tikleri belirtilmekte; Üstün Irklarla Aşağı Irkların birbirinden ayrı kalması, aşağı Irklara hayvan muamelesi edilmesi istenmektedir. Aşağı Irklar, Hitlerin nazarında bilhassa yahudilerie slavlardır. Üstün Irk ise, ancak almanlardır/ Modern âri ırk) Cermenler teşkil edecektir. Cermenler "yeryüzündeki en yüksek insan nesli"dir. Kanlarını kimsenin kanıy'a karıştırmamak, öteki milletleri esir gibi çalıştırmalı ve kendilerine bin yıllık bir mutlu istikbal çizmelidirler, Hayal ve hakikat

Sapık bir beynin hezeyanları gibi gelen bu düşüncelerin korkunç te rafı, eline geçirdiği alman milletiyle birlikte Avrupanın fethine çıkan Hitlerin'bunları Yeni Nizâm adı altında tatbik etme imkânı bulmasıdır- Nasyonal Sosyalizmin yıldızının henüz parlak olduğu .ve Avrupa ile Akdeniz bölgesinin büyük kısmında gamalı haçın, dalgalandığı. 1943 yılının 4 Ekiminde S. S. subaylarına hitap eden Himmler Yeni Nizamın felsefesini şöyle anlatacaktır:

"— Bir rusun, bir çekin başına gelen beni zerrece alakalandırmaz. Bu çeşit milletlerin rahat yasamaları veya hayvan gibi açlıktan ölmeleri bent ancak, kültürümüz için bedenen Çalışacak esirlere olan ihtiyacımız nisbetinde alâkadar eder. Tanklara karşı çukur kazarken 10 bin rus kadınının bitap düşüp ölmesinde benim için mühim nokta, Almanyanın tank" lara karşı savunması için kazılan çu" kurun bitmiş olup olmadığıdır."

1940 Ekiminin 2 sinde ise, yani Po lanyanın fethinden bir yıl sonra biz zat Hitler, Polonyalılara layık *gör*düğü âkibeti Polonyanm merhamet' siz Umumi Valisi Hana Frank'a -Nuremberg'te asılmıştır- söyle tebliğ edecektir:

"— Polonyalılar, adi İşleri görmek İçin yaratılmıştır. Durumlarını İyileştirmek bahis konusu değildir. Polonyada hayat seviyesi mümkün nisbetinde aşağı halde tutulmalı ve hiç bir şey pahasına yükseltilmeme - lidir. Polonyalılar tembeldir. Onları çalıştırmak için azami derecede sıkıştırmak lazımdır. Umumi Valilik

Polonyayı, bize kaba işçi temin eden bir kaynak olarak görmelidir."

Ukraynadaki Alman Yüksek Komiseri Erich Koch ise, Kiev'de 5 Mart 1943te söylediği bir nutukta şöyle diyecektir:

"— Biz Üstün Irkız. Onun için adil, ama sert idare kurmalıyız. Bu toprakları sonuna kadar sömürmemiz lazımdır. Halk çalışacak, çalışacak, çalışacaktır. Biz Üstün Irk olduğumuza göre en basit alman işçisinin ırk ve biyoloji bakımından buranın bütün halkından binlerce kere kıymetli olduğunu hiç unutmamalıyız."

1939'un 3 Ekiminde ise, Polonyaya Umumi Vali tayin edilmiş olan Frank haykıracaktır:

"— Polonyalılar, büyük Cermen Reich'ının köleleri olacaklardır."

Hitler, bu Üstün Irkın kanının temiz kalması için de bütün tedbirlerini alacak ve değişik ırklar arasında cinsi münasebeti menedecektir.

Devletin şekli

Bütün "Mein Kampf" boyunca, Hitleri bir arzunun yaktığı açıkca hissedilmektedir: Almanları, dünyanın efendisi haline getirmek. Bu arzunun âleti de, tabii Almanya olacaktır. Ama öyle bir Almanya ki kudretli, dinamik, disiplinli, tek bir parçadan müteşekkilmiş gibi liderine itaatli.. Bu lider, Hitlerin kendisi olacaktır. Kitabının burasında Hitler demokrasiyi bir saçmalık olarak itmekte ve onun yerine "Fuehrerprinzip = Liderlik prensibi"ni koymaktadır. Prusya ordusundaki itaat anlayışı Üçüncü Reich tarafından benimsenecek ve devlet tıpkı askeri kıta tarzında teşkilatlandırılacaktır. Vatandaşların kendi aralarında olduğu gibi devletle vatandaş arasındaki münasebet de aynı kandan gelmenin, bir Üstün Irk olmanın icaplarına göre tanzim edilecektir. Hitler, bütün Almanyayı küçük küçük führerlerin idaresine vermektedir. Hayatın her cephesinde, bütün kesimlerde bir şef bulunacak, onun emri altındakiler şefe kayıtsız şartsız tâbi olacaklardır. Bu şef, ancak kendi bir üstündeki şefe karşı mesul bulunacaktır. Başkanına karşı değil.. Şef piramidinin tepesinde ise büyük Führer, yani Hitler bulunacaktır. Fabrikalarda, iş yerlerinde, müesseselerde öyle işçi kütlelerin temsilcileri, sözcüleri, teşkilâtı bulunmayacaktır. Mukavele, bir latin icadıdır. İş veren ve işçi yoktur. Şef ve maiyeti vardır. Bu demir disiplin içinde "cermen ırkının üstün vasıfları" ve "alman iyi niyeti" mukavelenin yerini tutacaktır.

Hitlerin "Mein Kampf"ta anlattığı bu sistem de, kökünü alman anasından almaktadır ve almanlar üzerindeki harikulade tesiri oradan gelmektedir. Eğer bir avusturyalı serseri bütün alman milletimi felaketine doğru kaz adımıyla yürütebildiyse, felsefesinin bu kısmında da büyük alman düşüncesinin vârisi oluşu sayesindedir. Hitlerin Reich'ı, modern dünyada bir feodal devlettir. Bir pederşahi sistemdir. İnsandan insana kurulmuş ve iyi niyete dayanan bir zincirdir. Her şef bir derebeyi, emrindekiler de onun vasalleridir. Şef, maiyetine karsı prensipte iyi, müşfik, hayırhahtır. Ama, onların üzerindeki kudreti mutlaktır. Buna mukabil maiyeti elinden geldiği kadar çalışacak, şefe itirazı asla düşünmeyecek, her emri yerine getirecektir.

"Mein Kampf"ın yazarı, Almanyayı yıllar yılı böyle idare etti. Ama böyle idare edeceğini önceden ve açık açık bildirdi. Şu satırlar, "Mein Kampf"tan alınmıştır:

"Ekseriyetin kararları olmayacak, ancak sorumlu şahısların kararı olacaktır. Elbette ki herkes yanında müşavir bulundurabilecektir. Ama kararı, tek adam verecektir. Sâdece o kumanda etmek kudretine ve hakkına sahip olacaktır. Parlamentodan vaz geçmek imkânı yoktur. Fakat Parlamento bir istişare organı olacaktır. Hiç bir Mecliste oylama yapılmayacaktır. Meclisler çalışan müesseselerdir. Oy mekanizmaları değil. Bu prensip -mutlak otoriteye karşılık mutlak sorumluluk- yavaş yavaş bir seçme lider tabakası meydana getirecek ve böylece sorumsuz parlemanter hayat nihayet bulacaktır."

Hayat sahası

Hitler, Dünyanın Hakimi olmak için Almanyanın bu iç sistemi kurup Avrupadaki bütün cermenleri o Reich dahilinde toplaması ve sonra, çalıştıracak esir bulmak maksadıyla yayılması gerektiği inancındadır. "Mein Kampf"ın birinci cildinde Almanyanın müstakbel diktatörü bu "Lebensraum = Hayat sahası" üzerinde uzun uzun ve inanılmaz açıklıkla durmaktadır.

"Mein Kampf"ın yazarına göre Alman İmparatorluğunun Avrupa dışında müstemlekeler peşinde koşması hata olmuştur. Toprak ihtiyacı Afrikada değil, Avrupada karşılanmak gerekmektedir. Önce, Fransadan 1918'in intikamının alınması lâzımdır. Zira Fransa "Cermen milletinin şaşmaz can düşmanıdır". Fransızların gayesi daima, Almanyayı parçalayıp bölmek olmuştur. Bu bakımdan Almanyanın Fransaya karşı kati neticeli bir yeni savaşa girişmesi ve onu bertaraf etmesi lazımdır. Ondan sonra, Almanyanın genişleme



Avusturya ilhak edildiği gün Viyana
"Bir millet, bir devlet, bir führer"

politikan başlayacaktır.

Nereye doğru genişleme? Bu sualin cevabı, gene "Mein Kampf"tadır. "Almanya Doğuya doğru, en ziyade Rusyanın aleyhinde genişlemelidir." Ama bu toprakların sahibi vardır. Hitler, bunların sahiplerinden nasıl alınacağını etrafıyla anlatmaktadır. Üstün Irk cermen ırkıdır. Aşağı Irk ise, slavlar, Doğu topraklarını ellerinde tutan bu Aşağı Irk, ya Üstün Irka gönül rızasıyla köle olacaktır, ya da Üstün Irk oraları fethedecektir. Hitler, Almanyanın 1914 hudutlarını katiyen kafi görmemektedir.



Hitler hapisten çıktığı gün

Büyük maceranın arefesinde

Slavlar Avrupanın en ucuna itilecek ve bir "insan ham maddesi kaynağı" olarak kullanılacaktır. 80 milyon alman yüz sene içinde 250 milyona çıkacak ve kendi cennetini kuracaktır. Hitler kitabında açıkca "İlhak edilecek topraklar deyince, elbette ki Rusya ile hududundaki vasal devletler kastedilmektedir" demektedir.

Böylece, Hitlerin, dış politikası 1925 - 26'da iki cildini tamamladığı "Mein Kampf"ta açık açık anlatılmaktadır. Evvela, bütün cermenler aynı Reich'ta toplanacaktır. Almanya dışında cermenler Avusturyada, Çekoslavakyaya ait Südet topraklarında, Dantzig-koridorunua ayırdığı Doğu Prusyada yaşamaktadırlar. Buralar alındıktan sonra Fransaya nihai darbe indirilecek, arkadan Rusya hududundaki memleketlere ve Rusyanın kendisine sıra gelecektir. İnsanların efendi - köle münasebeti içinde yaşayacakları bu kudretli devlet kurulduktan sonra dünyada Almanyanın hakimiyeti başlayacaktır.

Almanyanın müstakbel diktatörü bu kadar açık konuşmuşken eğer hadiselerin gelişmesi sırasında şaşılacak bi- taraf olduysa, o da Hitlerin iktidarı aldıktan sonraki davranışlarına şaşan devlet adamlarının çıkmış bulunmasıdır.

Kitapta olmayan

Kitapta göze çarpan noksanlık herkese ve her şeye nizam veren bu sapık dâhinin ekonomi sahasında beylik laflardan öteye gitmemesidir. Bunun sebebi, avusturyalı serserinin iktisattan hem anlamaması, hem de böyle şeylerden hoşlanmamasıdır. "Mein Kampf"ta Hitler, devletin ekonomik esas üzerine bina edildiği iddiasını reddetmektedir. Esas mesele, politik kudrettir. Almanyada ne zaman kudretli bir iktidar milletin dizginlerini ele geçirdiyse, iktisadi durum ve şartlar derhal düzelmiş refah artmıştır. Ama ekonomi milletin tek gayesi haline getirilince bu Üstün Irkın vasıfları sönmekte, kaybolmaktadır.

Sosyalizme gelince, adı Nasyonal Sosyalist olan bu partinin lideri o konuda daha da sükutidir. Almanyaya getirmek istediği sosyalizm nasıl bir sosyalizmdir, Hitler buna "Mein Kampf"ta dokunmamaktadır bile.. Belki de, kendisine tehlikeli konulardan kaçınmasını tavsiye eden arkadaşlarının tesiriyle böyle bir yol seçilmiştir. Ama, daha muhtemel görünen Hitlerin ekonomiymiş, sosyalizmmiş, iktisadi prensip ve esasları?, bunlardan fazla anlamadığıdır. Hitler her şeyi ırk nazariyesi üzerine bina ettiğine göre, bunu ekonomi sahasına aktarmak imkanını bulamayınca görmezlikten gelmeyi tercih etmiştir. Frengin politikasının yanında, kuracağı devletin kültür, eğitim, tiyatro, sinema, karikatür, sanat, edebiyat, tarih, cinsiyet, evlilik hatta fuhuş politikasının nasıl olacağı hususlarını birer birer anlatan Hitler ekonomi sahasında "İktisat Odaları", "Gayrimenkul Odaları", ve milli ekonominin işleyişini kontrol edip düzenleyecek bir "Merkezi İktisat Parlamentosu"nun kurulacağını söylemekle yetinmektedir. Nazizmin' sonunun gelmesinde Hitlerin ekonomiden hiç anlamamasının rolü hatırlanacak olursa. "Mein Kampf"ın noksanının önemi daha iyi ortaya çıkar.

Maceranın eşiğinde

Hitler, elinde kitabı, Landsberg hapishanesinden 1924 Noelinden beş gün önce salıverildi. Memleket çapında, hatta memleket dışı bir şöhret yapmıştı ama, istikbal hiç de parlak görünmüyordu. Partisi kapatılmış, arkadaşları dağılmıştı. Daha kötüsü, Berimde bir Stresemann idareye kudretle el koymuştu ki onun zaferi Almanyadaki bütün maceracıların hezimeti olacaktı. Hitler hapisteyken Weimar Cumhuriyetinin bu basiretli Başbakanı memleketin asıl meseleleri olan ekonomik ve sosyal dâvalara el atmış, ilk iş olarak markın stabilizasyonu hareketine girişmişti. Strescman bunun için Dr. Schacht diye bir maliye sihirbazını görev başına getirmiş ve eline yetki vermişti. Başbakanın gayretleri, Hitlerin hapisten çıktığı o Noel arefesinde ilk meyvalarını vermeye başlamıştı.

Hitler, Münihte Thierschstrasse' nin 41 numaralı apartmanının en üst katındaki iki odalı dairesine giderek dutlunun gelişme tarzını izlemeye başladı.

(Gelecek yazı: "Stresemann - Hitlerin ve bütün maceracıların çanına ot tıkayan adam")

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Avrupa

Charlemagne İmparatorluğu

Geride bıraktığımız haftanın başında Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle 6 günlük resmi bir ziyarette bulunmak üzere Almanyaya gitmiştir. Bu ziyaret iki ülke arasındaki geleneksel düşmanlık duygularının ortadan kaldırılmasına matuftur. Esasen, devlet adamları seviyesinde bu gibi düşmanlık duyguları çoktan ortadan kalkmıştır. Nitekim, Başkan De Gaulle'ün Batı Almanya gezisi, bu gibi fanatik duyguların halk tarafından da terkedildiğini ortaya koymuştur. De Gaulle gittiği yerde halkın büyük sevgi gösterilerine muhatap olmaktadır.

Batı Almanyayı resmen ziyaret eden ilk Fransız Devlet Başkanı olmak sıfatiyle General De Gaulle, bu ziyaretiyle Alman - Fransız dostluğunun takviye edilmesini sağlamış olacaktır. Esasen Avrupa Siyasi Birliğinin çekirdeğini teşkil edecek olan Fransa ve Almanya ikilisinin bu konuda anlaşmaları şarttır. Almanyanın ihtiyar Şansölyesi Adenauer ile Fransa Cumhurbaşkanının Avrupa birliği konusunda görüşleri de pek farklı değildir. Başkan De Gaulle, Avrupanın gevşek bir siyasi entegrasyonuna taraftardır. Başka bir deyimle De Gaulle'ün hayali, bir "Vatanlar Avrupası"dır. İhtiyar Şansölye ise, bir Avrupa Konfederasyonu tasavvur etmektedir. Fakat, Ortak Pazarın küçük ülkelerinin uzlaşmaz tutumları, her iki devlet adamını Avrupa Birliği konusunda yeniden düşünmeye sevketmiştir. Avrupanın siyasi kuruluşu konusunda Şansölye Adenauer, bu kuruluşun adım adım deneme yoluyla yürüyeceğini ifada etmiştir. İngilterenin Avrupa camiasına girmesini bekliyen Hollandanın politikasındaki çekingen tutumu belli olduğuna ve İngilterenin bizzat kendisi de kararsız bazı peşin hükümlerin veya İngiliz Milletler topluluğuna karşı olan bazı mükellefiyetlerin esiri bulunduğuna göre, ihtiyar Şansölyesinin kafasında Fransa, Almanya ve İtalyadan müteşekkil "üçlü bir Avrupa" ile işe başlama tasavvurunun mevcudiyeti bahis konusudur. İlk adım olarak böyle üçlü bir Avrupa birliği kurulması Almanyada hep aynı iyimser görüşle karşılanmamaktadır. Hatla bizzat Adenauer'in Dışişleri Bakanlığı dahi bu konuda ihtiyatlı bir tutum takınmayı tercih etmektedir. Almanyanın itibarlı gazetelerinden Die Welt, Şansölyenin üçlü bir Avrupa birliği kurulması tasavvurunu "romantik bir Hayal" olarak vasıflandırmıştır. Gazete bu tasavvurun, Charlemagne İmparatorluğunun yeniden kurulması demek olacağını, bunun da son yıllarda kurulmuş olan herşeyin imha edilmesi şeklinde sonuçlanacağını yazmıştır. Die Welt, "Bu yalnız Avrupayı değil, aynı zamanda NATO'yu da idareye kalkışmak sonucunu, ister istemez doğuracaktır" demektedir. Alman halkoyunda genellikle, İngilteresiz bir avrupa birliğinin -başlangıç için de olsa- mümkün olamıyacağı fikri hakimdir. Bütün bu pürüzlere rağmen, Avrupa Siyasi Birliğinin ufukta görünmüş olduğunu kabul etmek lazımdır.

Yunanistan

Yardım ve gerekçesi

Amerika Cumhurbaşkanı Yardımcısı Lyndon Johnson Kıbrıstan sonra Atinaya gelmiş ve Yunan devlet adamları ile görüşmeler yapmıştır. Sempatik Başkan Yardımcısının Yunanistanda yaptığı görüşmelerin ağırlık merkezini, Yunanistana yapılan Amerikan yardımının kesilmesi meselesi teşkil etmiştir. Amerikanın 15 yıldan beri cömertçe yaptığı teknik ve ekonomik yardımın kesilmesi, Yunan devlet adamlarını gerçekten kara kara düşündürmektedir. Zira Yunanistan bu süre içinde 3 milyon dolardan fazla yardım almıştır. Amerikan yardımının kesilmesi, yıllarca süren iktisadi durgunluk devresinden

sonra Karamanlis hükümetinin başarılı politikası sonucu Yunanistanın kalkınmaya başladığı devreye rastlamaktadır. Yunanistanın iktisadi kalkınma planının gerçekleştirilmesi için Yunan hükümetinin yardıma ihtiyacı vardır. Bu süratli sanayileşme devresi içinde Yunan hükümeti, 800 milyon dolara yakın dış yardıma ihtiyacı olacağını sanmaktadır. Bu paralar iç ve dış tediyelerdeki açıkları kapatmaya yarıyacaktır. Ayrıca döviz stoklarını desteklemek üzere 100 milyon dolara da ihtiyaç vardır. Bundan başka, müttefiklerin ayrıca 100 milyon dolarlık bir yardım yapmaları da lazımdır. Zira bu sayede Yunanistan, NATO Başkumandanlığının tavsiyesi üzerine, geniş ölçüde savunma gücünü arttırma imkânı bulacaktır.

İşte Yunan hükümetine göre, Yunanistanın iktisadi kalkınmasını hızlandırmak için Batılıların yapmak zorunda oldukları yardımlar bunlardan ibarettir. Tabiatıyla bütün bunlar, Başkan, Yardımcısı Johnson'a anlatılmış ve Yunanistana yardım yapılması gerektiği gözler önüne serilmiştir. Yunan hükümeti tıpkı bizim gribi bu yardımın bir kısmını, NATO Bakanlar Konseyinin tavsiyesi üzerine teşkil edilen Konsorsiyum vasıtasıyla sağlıyacağını ümid etmektedir. Yunanistana Yardım Kulübü -Konsorsiyum- 8 devletten müteşekkildir. Bunlar İngiltere, Amerika, Kanada, Fransa, Batı Almanya, İtalya, Belçika ve Hollandadır. Konsorsiyumun bir komitesi, Yunanistanın ekonomik durumunu ve hazırlanan uzun vadeli iktisadi kalkınma plânlarını incelemektedir. Bir başka NATO grubu da Yunanistanın savunma ihtiyaçlarını incelemektedir.

Yaratılan imkânlar

Bu arada Yunanistanın Avrupa Ortak Pazarı ile olan bağlarını sıkılaştırmak için Avrupa Yatırım Bankasından verilmesi kararlaştırılan ilk 25 milyon doların ödenmesinde bir gecikme görülmektedir. Ancak, anlaşma onaylanmış olduğuna göre, bu yardımın -biraz gecikerek de olsa- alınması muhtemeldir. Bununla beraber, Yunanistan şimdilik kalkınma plânlarını finanse edebilmek için yabancı özel yatırımlara ve ilk sermaye yatırımlarına belbağlamak zorundadır. Allahtan, her iki alanda da Yunan ekonomisinin gittikçe kuvvetlenmesinin bir sonucu olarak önemli gelişmeler görülmektedir. Bunda, Yunanistan ile Ortak Pazar arasında bağlantı kurulmakta olmasının da rolü vardır. Yabancı sermaye sahipleri şimdi Yunanistanı Ortak Pazar ülkelerine ve Orta Doğuya yapacakları ihracat için elverişli bir mevkide görmektedirler. Bu arada Yunan Parlâmentosu bundan iki ay kadar önce yabancı sermaye sahiplerinin işine son derece yarıyacak yeni kanunlar da kabul etmiştir. Bu kanunlar gereğince Yunanistanda yabancı sermayeye bazı vergi imtiyazları ve daha başka bazı kolaylıklar sağlanmıştır.

Tabiatıyla Yunanistan her şeyden önce ihracatını arttırmak zorundadır. Bu, tarım sektörünün zararına, sanayiin büyük ölçüde geliştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Şimdiden bu yolda ileri adımlar atılmıştır. Yeni projelerin çoğu devlet tarafından finanse edilmektedir. Bütün bunlar Yunan parasına olan güvenin yeniden kurulması ve iç tasarrufların artması sayesinde mümkün olmuştur.



F E N

Roketler

Hevesli gençlik

Zafer Bayramı günü Bandırma çevrelerinde, büyümeğe yüz tutan bir fundalık yangını oldu. Bu, her yaz tarla açmak amacıyla ormanları, fundalıkları tutuşturan köylülerin çıkardığı bir yangın değildi, bu sefer aydın gençler yangına sebep olmuşlardı.

Aslında, olayın hikâyesi hayli eskilere kadar uzanmaktadır. Uç yıl önce Bandırman gençlerden bir grup, yaz tatilinde ne yapacaklarını kararlaştırırken içlerinden, dünyadaki gelişmeleri dikkatle izlediği anlaşılan, biri günün konusu roket denemelerini ele almayı teklif etti. Gerçekten teknikte ileri gitmiş birçok ülkelerde fen konularına meraklı aydın kişiler bir araya gelerek aralarında roketçilikle uğraşmak üzere dernekler kuruyor, araştırmalar, denemeler yapıyor, hatta hükümetin bu yoldaki çalışmalarına ilgi göstererek güçleri yettiği kadar yardımcı bile oluyorlardı.

İşte bu bakımdan Bandırmak gençlerin teşebbüsü, feza yarışındaki son başarıların yanında bir defter taşısın taşımasın, takdirle karşılanacak bir teşebbüstür. Fezaya ilk Sputnikin atıldığı 1957 yılından bu yana Türk bilim adamlarının bu konudaki çalışmaları teorik veya pratik alanda hiçbir önem taşımamaktadır. Sputniklerin, Öncülerin, Kâşiflerin birer sansasyon konusu olduğu 1958 yılında isim yapmağa özenen bir - iki profesörün dışında bu konuda genel efkârı aydınlatıcı bilgi veren ve konferanslar hazırlayan olmamıştır. Bilhassa İstanbul Teknik Üniversitesine bu konuda çok büyük görevler, sorumluluklar düşmekte, araştırmalar yapmak, Bandırmada olduğu gibi yurdun her köşesinde binlercesi çıkabilecek kabiliyetli ve hevesli gençlere önderlik' etmek gerekmekte, memleketin aydın çevrelerinde böyle bir ihtiyaç kendisini şiddetle hissettirmekteyken İ.T.Ü. tam bir kış uykusuna yatmış durumdadır.

Sırf şahsî teşebbüslerle gerçekleştirilmeye çalışılan bir feza araştırmaları derneği ise, zahiren resmi bazı formalite aksaklıkları yüzünden, aslında geniş ölçüde ilgi toplayacak bir yönde kurulmuş olmayışından bir türlü ortaya çıkamamıştır. Diğer taraftan Amerikan Roketcilik derneklerinden, bilhassa NATO'ya bağlı feza araştırmaları teşkilâtı AGARD'dan büyük bilgi ve teçhizat yardımı almak suretiyle Robert Kolejde Prof. Necdet Eraslan tarafından yürütülen çalışmalar da bugüne kadar elle tutulur hiçbir sonuç sağlamamıştır. Zaten sayesi teorik olmaktan Çok pratik faydalar sağlamak olan böyle bir konuda gayeye varmak için elle tutulur amaçlar tesbit ederek bu belirli gayelere doğru ilerlemeyi de programlaştırmadıkça herhangi müsbet bir netice beklemek yersizdir.

Olayların tarihçesi

Gerçek anlamında Roketçilik çalışmalarının tarihi Amerikada Goddard'a, Almanyada Oberth'e ve Rusyada da Ziolkovskiye kadar uzanmaktadır. Bunların içinde, tam bir amatör fen adamı edasıyla, çok verimli çalışmalar yapan Robert Hutchings Goddard'ın bu gayretlerinin bizim Bandırman gençlere ışık tuttuğu söylenebilir. Gerçekten bu adam, şuurlu bir şekilde ve mükemmel bir denge içinde tasarladığı, hesapladığı şeylerin tatbikatta ne derece gerçekleştirilebileceğini inceleyerek çalışmış, neticede o zamana göre Çok parlak başarılar elde etmiştir.

Goddard çalışmalarına donanmanın işaretleşme aracı olarak kullanacağı havai fişekleri geliştirmek gayesiyle başlamışsa da, sonradan, roketlerin meteoroloji alanında büyük roller oynayabileceklerini görünce çalışmalarım "yüksek irtifalara erişme metodlarını araştırmağa" yöneltmiştir. İyi bir tesadüfle Smithsonian finansmanını da sağlayan Goddard, 1916 da denemelerine başladı. Çalışmaların ilk müsbet sonuçları 1926'da alındı. Başlangıçta, roketlerde yakıt olarak toz halindeki barut kullanılıyordu Bu yakıt -ki "katı yakıt" denilmektedir- roketin atılmasından itibaren tamamen yanıp bitinceye kadar tepki gücünü meydana getiriyor, fakat bu gücün ayarlanması veya durdurulması kabil olmuyordu.



Goddard daha güvenilir ve kontrol edilebilir bir roket motoru meydana getirmek üzere çalışmalara başladı. Sıvı haldeki oksitleyici yakıtı ihtiva eden iki ayrı tanktan, bu tankların içersine tesir eden basınçlı asal gazin tesiriyle, bir yanma hücresine püskürtülen maddelerin yanması sonucu meydana gelen yüksek basınçlı yanma ürünlerinin hasıl ettikleri tepki gücüyle çalışan bir motor imaline muvaffak oldu. Goddard'ın bu motörü 1926 yılının 16 Mart günü Massachusets eyaletinin Auburn dolaylarında denendi. Deneme başarılı sayılabilirdi. Roket yerden sadece 60 metre yükselmiş, azami hızı ise saatte 100 kilometreyi bulabilmişti!. Bu sonuçlar bugün bir çocuk oyuncağı gibi görünmektedir. Ancak, içersinde insan taşıyan birkaç tonluk feza araçlarım dünyanın çevresinde saatte onbinlerce kilometrelik hızla döndürebilen dev roketlerin, ilhamını Goddard'ın bu masum denemesinden aldığını da asla unutmamak gerektir.

Yardıma muhtaç teşebbüsler

Bandırmalı gençlerin 30 Ağustos günü yaptıkları ilk denemede attıkları katı yakıtlı roket 920 metre yük' sekliğe çıktıktan sonra, yakıtın bitmesini müteakip açılmak ve düşme hızını azaltmak üzere tertiplenmiş olan paraşüt daha atılış anında açıldığı için gövde hızını kaybetmeksizin kızgın halde yere düşmüştür. İşte bahsettiğimiz fundalık yangını da kızgın hâldeki gövdenin fundalıklar üzerine düşmesi yüzünden çıkmıştır. Bu gibi aksiliklerin, işe milyarlar yatıran Amerikan Feza ve Havacılık idaresinin denemelerinde bile olduğu, hattâ bu yüzden milyonlarca doların bir anda heba edildiği düşünülürse, arızayı olağan saymamağa imkân görülemez.

Gençler ikinci denemelerini iki gün sonra, 2 Eylül pazar sabahı yaptılar. Bu denemede de 5 kilo ağırlığında ve 1 metre boyunda bir roket fırlatıldı. Yalnız, hava bulutlu olduğu için en alçak bulutun seviyesi olan 850 metreden sonra roketin nekadar yükseğe çıktığı tesbit edilemedi. Diğer hususlarda deneme tam bir başarıyla hedefine ulaştı. Burada bir noktayı işaret etmek lâzımdır: bu kadar hevesli ve kabiliyetli gençlere mâlik bulunan memleketimizde hâlâ bu çalışmaların niçin organize edilmediğini, hevesli, fakat teknik desteğe, bilhassa mali yardıma muhtaç bu gibi topluluklara devletin elini neden uzatmadığını her vatansever aydın kendi kendine sormaktadır.

K İ T A P L A R

Türkiyede Köy Enstitüleri

(Fay Kurby'nin ingilizce Doktora, tezi türkçeye çeviren yazarın kendisi. İmece yayınları 2, Ankara Rüzgârlı Matbaa 1962, İsteme adresi P. K. 373 Ankara, 388 sayfa 15 lira)

Fay Kırby, Amerikalı bir eğitim doktorudur. Doktorasını Columbia Üniversitesinde vermiş ve doktora büyük ilgi toplamıştır. Amerikalı eğitim doktoru bayanın doktora tezi son derece ilginçtir. Hele türkler için daha da ilginç. Zira Fay Kırby'ın doktora tezi doğrudan doğruya Türkiye ile, türklerle ilgilidir. Türkiyede Köy Enstitülerini kendisine doktora tezi olarak seçen bayan eğitimci, bu tezini öyle oturduğu yerde, masa basında kitap karıştırıp, üç beş dedikodu dinleyerek hazırlamamıştır. 1947'de Türkiyeye gelmiş, üç yıl süreyle Türkiyede öğretmen olarak çalışmıştır. Bir yıl ayrılıktan sonra Türkiyeye tekrar gelip yeniden üç yıl kalmıştır. İkinci gelişinde zamanının tamamını Köy Enstitülerini incelemeye ayırmış, Türkiyeyi hemen köşe bucak dolaşmış, öyle şehirlerde sefa sürmemiş, köyleri gezmiş, Dolgu illerinde uzun süre bulunmuştur. Sonra Amerikaya dönüp doktora tezini hazırlamaya başlamış, 1961 yılında Cohımbia Üniversitesinde tezini parlak bir şekilde savunarak Eğitim Doktoru unvanını almıştır.

Fay Kırby, tezini hazırlamazdan önceki hazırlık devresinde sâdece Türkiyede incelemeler yapmakla da yetinmemiştir. İsviçre, Almanya, Hollanda, Danimarka, İsveç, Suriye, Lübnan, Mısır, İran, Pakistan, Hindistan, Tayland, Endonezya, Filipinler ve Japonyada da eğitim konuları üzerinde incelemeler yapmıştır. Üstelik, buralarda Köy Enstitüleri konusunda konferanslar da vermiştir.

Bütün bu gayretlerin sonunda ortaya çıkan ve Columbia Üniversitesince kabul edilen doktora tezi, İmece yayınları arasında türkçeye çevrilmiştir. Tezin yazarı altı yıl Türkiyede kaldığı ve gayet iyi türkçe bildiği için türkçeye çevirme işini de bizzat kendisi yapmıştır. Köy Enstitüleri ideali etrafında yıllardan beri bir arı çalışkanlığı ile birleşen "İmece"ciler de bu, gerçekten etraflı ve özlü tezi türkçe olarak bastırıp, yayınlarının ikinci eseri olarak piyasaya çıkarmışlardır.

Okuyucu ilk planda kitabı eline aldığında, kitabin cüssesi, doktora tezi diye takdim edilişi karşısında bir ürküntü duyuyor. Kocaman bir cilt. Oldukça özelliği olan bir konu ve nihayet ilmi bir eser. Eğitimle, Köy Enstitüleriyle doğrudan ilgisi olmayan bir okur - yazar, bir aydın için bütün bunlar kitabın cazibesini kaybettiren şeylerdir. Ne var ki, bu ilk ürküntüden sonra, kitabın sayfaları şöyle bir karıştırılıp, rastgele de olsa, bazı şeyler okununca, görülen bambaşka birşey oluyor, "Türkiyede Köy Enstitüleri" en azından bir macera romanı kadar sürükleyici Konular gayet iyi açılmış, örnekler son derece iyi seçilmiş. Metodik hazırlanışına, ilmi katılığına rağmen yazar meseleyi öylesine iyi ele almış ki, 388 sayfa kolaylıkla ve zevkle - daha doğrusu acıyla - okunuyor. Türkiyede Köy Enstitüleri nasıl kurulmuş, fikir nasıl gelişmiş, tatbikatı nasıl olmuş, sonra Köy Enstitüleri düşmanları nasıl ortaya çıkmış, saldırılar nasıl başlamış, Köy Enstitüleri onarılıyor perdesi arkasında sistem nasıl yıkılmış, çamurlar nasıl atılmış ve belki de dünyanın geri kalmış ülkeleri için bulunmuş en iyi eğitim metodu nasıl kuşa çevrilmiş, bu işlerde kimler, nasıl rol oynamış, iktidarlar arasında bu konuda nasıl savaşılmış, halen aynı konuda devam tiden çekişmelerin kaynakları nerelere, kimlere kadar dayanmaktadır? Bütün bu soruların cevaplarını Fay Kırby'nin doktora tezinde bulmak mümkündür. Türkiyeyi ve türkleri türkler kadar tanıyan Fay Kırby, konuları öylesine açıklıkla ortaya koymuş ki bir ölçüde şaşmamak, Köy Enstitüleri düşmanlığı yapanlara kızıp onlardan nefret etmemek, onlara acımamak ve onları lanetlememek mümkün değildir. Küçük insanların büyük oyunları, Türkiyenin politikasına girmiş, isim yapmış sokak politikacılarının adi oyunlarını bu kitapta görmek mümkündür. C. H. P, iktidarının, onun Reşat Şemseddin Sirer gibi bazı Bakanlarının, Emin Soysal gibi bazı sözüm ona eğitimcilerinin hırs ve kinlerini, bundan böyle yüzyıllarca arkalarından edilecek lâfları bu kitapta okumak mümkündür.

Bir yabancı uzmanın kaleminden çıkan bu acı tablo, Türkiyede Köy Enstitüleri konusunda binlerce uyuşuk beyinde yer eden sorulan aydınlatan bir eserdir. Sadece Köy Enstitülerinin dostu ve düşmanı olanlar değil, aydınım diye geçinen her insanın bu kitabı okuması gerektir.

Ezra ile Gary

(Ülkü Tamerin şiirleri, İstanbul Matbaası 1962 İstanbul, 32 sayfa 5 lira, isteme ardesi P. K. 1013 İstanbul)

Ülkü Tamer genç kuşağın başarılı şairlerinden biridir. Sağlam bir şiir yapısı vardır. Batının sanat akımlarını dikkatle izlemektedir. Türkçesi de iyidir. Zaman zaman, İkinci Yeni denen anlamsızlığın çevresinde de dolaşan Ülkü Tamer, son şiir kitabında, Batının iki ünlü kişisini ele almıştır: Amerikalı lirik şair Ezra Pound ve Amerikalı aktör Gary Cooper.

Gary Cooper Türkiyede şehir çocuklarınca çok iyi bilinen bir isimdir. Hemen bütün macera filmlerinin ve kovboy filmlerinin ölmez kahraman kişisi. O da bütün insanlar gibi öldü. Ama filmleri, yarattığı tipler hala yaşıyor. Hatta öyle ki, Türkiyede olduğu gibi, dünyanın başka yerlerinde de büyük şehir çocuklarından delikanlılık çağına geçen kuşaklar içinde hala onun tavırlarını, onun ses tonunu, onun davranışlarını sürdürenler var. Ülkü Tamer de onun ardından şiirler yazmış.

Kitabın ilk bölümünde yer alan on şiirinde ise Ülkü Tamer, ünü oldukça büyük olduğu halde Türkiyede genç kuşaklar dışında pek iyi bilinmeyen bir lirik Amerikan şairini dile getirmiştir. Ülkü Tamer zaten aslında şair olarak da bu Amerikalı şairin ve o şairin çağdaşlarının, ekolünün etkisi altında yazan bir şairdir. Türkiyede Ezra Pound havasını yaşatmak istemektedir. Dünya savaşı içinde faşizmi savunmuş, bir aralık tımarhaneye kapatılmış, maceralı bir hayat yaşamış olan Ezra Paund kendi yaşantısı ve şiirleriyle ilgi çekici bir kişidir. Onu Türkiyede duyurmak isteyen Ülkü Tamer ne derece başarılı olacak, daha bu belli değil. "Ezra ile Gary" adlı kitabı bu konuda yeteri kadar aydınlatıcı sayılamaz. Belki ilerde bu konuda Ülkü Tamerin daha açık ve seçik şiirlerini okuyacağız. Şimdilik, Ülkü Tamer, kendisini arayan bir genç şairdir, İyi şair, büyük şair demek için daha beklemek, çok beklemek gerekeceğe benzemektedir. Üstelik, Ülkü Tamer daha önceki kitaplarında ve şiirlerinde de garip bir şekilde Türkiye gerçeklerinden kaçınmaktadır. Bu yolda bir insanın ise, günlük, aylık, yıllık şiir akımları ve bunalımları arasında kaybolup gitmesi de işten değildir.

K A D I N

Ankara

Gecekondular

Çocuk, parmağıyla karşıdaki ışıl ışıl tepeyi gösterdi, sonra yanındakilere döndü, muzip bir sesle:

"— Bilin bakalım şûrası neresi?" diye sordu.

Büyüklü küçüklü, kızlı erkekli bir çocuk topluluğu, gösterilen noktaya yabancı gözlerle, hayranlıkla, hayretle bakıyorlardı. Soruyu cevaplandıramadıklarını gören çocuk, gururlu bir kahkaha attı ve:

"— Ulen, onun Altundağ be!" dedi.

Arkadaşları hayretten nerdeyse küçük dillerini yutacaklardı. Biraz arkada duran beli sıkmalı siyah pardesülü, çiçekli başörtülü genç bir kadın:

"— Doğru mu diyorsun Ahmet? Orası bizim Altundağ mı? Bu kadar büyük, bu kadar aydınlık mı Altundağ?" diye sordu.

Doğrusu, inanılacak şey değildi, ama Ahmet iyi bilirdi. Babasının taksileri vardı. Böyle bayramlarda seyranlarda mahallenin çocuklarını toplar, Çankayaya kadar çıkarır, gezdirirdi.

Olay, 30 Ağustos gecesi Çankayadaki yeni mesire yerinde, İnkılâbın meşhur Hyde Park'ında geçiyordu. Ankarayı Çankaya tepesinden seyretmeğe gelen otomobiller o gece trafiği saatlerce tıkadılar. Hatta birçokları kaldırımlara çıkmak, kaldırımlardan gitmek zorunda kaldılar. Çankayadan Ankaranın gece manzarasına gerçekten de doyum olmaz. Karanlıklardan fışkıran pırıl pırıl, ışıl ışıl, tepeler, deniz üzerine serpilmiş ışıklı adacıklar gibidir. Bu ışıklı, pırıl pırıl tepelerde bugün tahminen 70 bin gecekondu vardır ve bu gecekondularda 350 bin insan yaşamaktadır. Şehrin etrafını saran gecekonduların gündüz manzarası gece manzarasından bir hayli değişiktir. İki-üç gözlü damlar akla gelebilecek her türlü sıhhi konfordan mahrumdur. Her gözde çok çocuklu bir başka aile yaşamakta, her göz böylece yarınımızı tehdit eden büyük sosyal problemlere yuva olmaktadır. Yüznumaralar en ilkel şekillerde, evlerin dışına yapılmıştır. Buralardan rahatsız edici kokular yükselmektedir. Çoğu zaman politik dürtülerle yaptırılmış olan imar dışı yollar ve başka belediye hizmetleri yetersizdir, noksandır. Çocuklar yarı aç, yarı çıplak, açık lağımların etrafında bilye oynamakta veya kirli topraklarda güreşmektedirler. Fakat aynı çevrelerde siyah önlüklü, muntazam beyaz yakalı, sıhhatli, oldukça temiz, mutlu çocuklar da vardır.

Dava şudur ki, 1950 yılından beri, oy kaygusu ile türemelerine müsaade edilmiş olan bu gecekondularda zannedildiği gibi yalnızca fakir vatandaşlar barınmamaktadır. Fakirlere yuva olan gecekondular çok geçmeden "gecekondu ağaları" yaratmış, başka şahıslara, hazineye veya belediyeye ait arazi üzerinde şaşırtıcı bir arsa spekülâsyonu almış yürümüştür. Başlarına yuva arayan vatandaşlar, daha önce buraya yerleşmiş olanlar tarafından istismar edilerek yeni bir kamyon işleten, han, apartıman sahibi, taksi sahibi kişiler, "kibar ağa"-lar vardır. Bunlar zengin oldukları halde içinde yaşadıkları derme - çatma gecekonduyu terketmemektedirler. Çünkü, yaşadıkları mıntıkayı hakimiyetleri altına almış durumdadırlar. Gözlerine kestirdikleri bir araziyi taşla tahtayla çevirmekte ve gecekondu sahibi olmak isteyen vatandaşlara, bu arsaları diledikleri gibi satmaktadırlar. Bu arsaların metrekaresi en aşağı 10 liraya satılmaktadır. Gecekondu sahibi olmak isteyen kimseler, bu hava parasını seve seve vermektedirler. Çünkü kuracakları damın bir odasını 60 liraya bir aileye kiraya verecekler, ilerde bu evi satıp daha iyisini alarak, gecekonduculuk işine başlamış olacaklardır.



Bir gecekondu
Derdin başı orada

iş, "gecekonduculuk" işi başkenti tehdide başlamıştır.

Karlı bir iş

Bugün yeni gecekondu yapmak artık yasaktır. Belediye ihbarı alır almaz ekiplerini yollayıp, gecekonduları yıktırtmaktadır. Fakat bu konudaki mevzuat kifayetsiz olduğu için, ilgili makamlar da politik korku yüzünden zaman zaman çok zayıf, korkakca hareket etmektedirler. İşte bunun için de, gecekondu ağaları ile mücadele bir hayli güç olmaktadır. Bir kere, "hükümet nasıl olsa yıkmaz" fikri gecekonducuların aklına girmiştir ve çok enerjik bir hamle yapmadıkça da bu inancı söküp atmak gerçekten çetin olacaktır.

Gecekondu mahallelerinde bugün

Mülkiyet hakkı

Hazineye veya belediyeye ait arsalar üzerine gecekondu yapanların yanında, şahıs arsalarına gecekondu konduranlar da vardır. Çinçin Bağlarında Çalışkanlar mahallesindeki 400'e yakın gecekondu bu durumdadır ve mal sahipleriyle aralarında zaman zaman taşlı sopalı mücadeleler cereyan etmektedir. Arsa sahiplerinden Cemile Alayeli, 1953 yılından beri müteaddit defalar yıkma kararı almış, fakat bir türlü infaz yapılamamıştır. Buna mukabil tapusuz sahipler arsaları yeni gecekonduculara hava parası alarak rahat rahat satmışlardır. Yılda 7-8 bin lira arsa vergisi ödediğini söyleyen Cemile Alayeli, kendi mülkiyet hakkını başkala-

Ev kadını "hazır yiyici" değildir!.

Jale CANDAN

Fatma İrfan Serhanın Cumhuriyet gazetesinde çıkan ve "Kadın ve Evlilik" başlığını taşıyan yazısı Ankaralı ev kadınları arasında büyük tepki yarattı. Sosyal konulardaki çalışmalı, değerli yazılarıyla tanıdığımız yazar, bu defa aile müessesesini ele almış ve ailedeki ekonomik ve sosyal aksaklıklardan daha çok kadım sorumla tutmuş.

Serhan, kadının tıpkı erkek gibi çalışmasını ve evin geçim yükünü erkekle paylaşmasını istemektedir. Buna toplum kalkınması, ailenin mutluluğu ve özellikle kadının bağımsızlığı, kadının yükselmesi bakımından özlemektedir. Bugün dünyanın ekonomik şartları zaten, "Kadın dışarda çalışmalı mı, yoksa çalışmamalı mı?" sorusunu ortadan kaldırmıştır. Geri kalmış toplumlar, kalkınmalarını, ancak bu toplumlarda heba olup giden iş gücünü yerine harcamakla yapabileceklerdir ve bu, büyük çapta kadının, bu toplum çalışmasına katılmasıyla sağlanacaktır. Gerçek bir kadın - erkek eşitliğinin ekonomik bağımsızlık yolundan geçtiği ise üzerinde tartışma kabul etmiyecek bir gerçektir. Ne var ki bu, bizi yalnız Türkiyede değil, bir çok ileri demokrasilerde ve hatta Amerikada kabul edilmiş bir sistem içinde, evinde ağır işçi, fakat aynı zamanda bir fikir işçisi olarak çalışan ev kadınının yaptığı işi küçümsemek gibi yanlış ve haksız bir hükme götürmemelidir. Çok yakın bir zamanda Amerikada yapılan testler, ev kadınının, hem de evinde Alet edevatla çalışan ev kadınının, 1 numaralı ağır işçi olduğunu meydana çıkarmıştır. Yani bir ev kadını evde bir maden işçisinden daha çok enerji sarfetmektedir ve bu ağır işçi aynı zamanda "evi yönetmek" gibi çok ince bir iş ve çocukları yetiştirmek gibi çok bilgi istiyen bir ödev başarmaktadır. Birinci Dünya Harbinden sonra, kadının çalışma hayatına atılması ile, bir ara değerini kaybetmiş gibi görünen ev kadınlığı, bugün ileri toplumlarda artık en yüksek seviyeye ulaşmış ve değerini bulmuştur. Bunun içindir ki meselâ Şimal demokrasilerinde ev kadınlığı sigortalara bağlanmış ve bir hazır yiyicilik olarak değil, bir önemli iş olarak ele alınmıştır. Ayrıca Amerikada olduğu gibi, vasıtalı usûllerle garantiye bağlanmıştır.

Geçen Nisan ayında Atmada toplanan Dünya Ruh Sağlığı teşkilâtı azmanları, ruh sağlığı konusunda en çok ailenin ve aile içinde kadının rolü üzerinde durmuşlardır. Ev kadınlığı gündenğüne daha çok bilgiye ihtiyaç göstermekte, o nispette de önem kazanmaktadır. Evini yöneten kadın, toplumun yönünü tayin eden bir büyük kuvvettir.

Fatma İrfan Serhan, yazısında, köy kadınının eşine yardımcı olduğunu, evlendiğinin sabahında tarlaya çalışmaya koştuğunu söylüyor ve haklı olarak da, onun evlilik anlayışını övüyor. Fakat yazar, şehir ve kasaba kadınına aynı cömertliği göstermiyor. Serhana göre, şehir ve kasabalarda yaşıyan kadınların büyük çoğunluğu evlenmeyi Ur geçim aracı, bir rahata kavuşma, yiyip içip süslenip gezme olarak görmekte ve evlilik hayatına bir eş olarak değil, bir "hazır yiyici", bir "sömürücü" veya "hizmetçi" gibi girmektedirler. Şehir ve kasabalarımızda yaşıyan kadınlarımızın büyük çoğunluğu dışarda çalışmasalar bile evlerinde geceyi gündüze katarak çalışan, türlü güçlüklere göğüs geren ev kâmlarıdır. Serhan bunları mı kasdetmiştir, yoksa büyük şehirlerimizde, hiçbir iş tutmayan ve maalesef, avlak kadınlardan mı bahsetmek istemiştir, bilmiyoruz. Fakat şunu da unutmamalıdır ki, büyük şehirlerimizde görünen Ur küçük aylak kadın azınlığı bugün Anadolumuzun bazı bölgelerinde iki-üç kadın alarak, kadınları tarlaya, her çeşit işe sürerek, "yiğit çalışmaz" deyip kahvehanelerde ömür çürüten sömürücü erkeklerin yanında pek kayda değer Ur yekûn tutmaz.

Evet, ailede çoluk-çocuk, kadın-erkek elele çalışmalıdır. Dışarda çalışan ev kadınına erkek de evde, ev işlerinde, çocuk bakımında hiç olmazsa yardımcı olmalı, yük gerçekten de hep beraber kaldırılmalıdır. Şair, hoşlandığı kıza evlenme teklif edince kız, "Sen beni rahat ettiremezsin" demiş. Kabahat biraz da şairde değil mi? Kızların yalnız dış görünüşlerine değil de biraz da içlerine bakmasını bilseydi, belki başka bir güzelin önünde eğilir, başka bir cevap alırdı. Kadının, evliliği bir geçim aracı olarak görmesi hatadır elbet de, kadın için küçültücüdür de. Ama erkeklerin, hatta en iyi yetişmiş erkeklerin, evlenecekleri kadınları yalnızca vücut ölçülerine veya saç rengine göre değerlendirmeleri de aile için zararlı bir tutumdur. Erkeğin kadına, hala yalnızca bir dişi olarak bakması, bizim sosyal yaralarımızdan biridir. Bugün içerde ve dışarda çalışan kadının yaptığı bir iş de bu konuda erkeği eğitmektir.

rının kullanmasından şikâyetçidir.

Gecekondu dâvası, hiç şüphe yok ki, çok yönlü bir dâvadır. Memleketimizdeki nüfus artışı, zirai nüfusun köylerden şehirlere akmasına sebep olmuş ve şehirlerin bu halkı işçilik, işportacılık, şoförlük, hamallık, hizmetçilik, çamaşırcılık, değnekçilik gibi işlerle besleyebilir duruma geçmesi, büyük şehirlerin etrafının gecekondularla sarılması sonucunu doğurmuştur. Verimsiz toprağın fazla nüfusu doyuramadığı ileri sürülebilirse de, köy hayatının artık, şehir hayatının cazibesi yanında köylüye ağır geldiğini de hesaba katmak lâzımdır. Yani bu olayda köyün itmesi kadar, şehrin çekmesi de banla konusudur. Demek ki gecekondu davasının halledilmesi çoğu zaman düşünüldüğü gibi, yalnızca belediyelerin başarabilecekleri bir iş değildir. İlgililer, iyi düşünülmüş bir toprak reformunun, tarım sistemine getirilecek değişikliklerin, eğitimin, köylüyü köyüne daha çok bağlıyacağına ve köy itmesine böylece mani olunabileceğine inanmaktadırlar. Köylerin büyütülerek kendi kendilerine yeter duruma geçmeleri de dâvaya hizmet edecektir. Şehrin çekmesine karsı düşünülen şey ise, sanayi bölgelerini yaymak, merkez şehirlerin etrafında peyk şehirler vücuda getirmektir. Bizden evvel dünyanın birçok büyük şehirleri aynı meselelerle karşılaşmış ve deplantasyon denilen usullerle, fabrikalar, sanat okulları, hastahane gibi büyük teşekkülleri taşıyarak şehirleri saran kalabalığı dağıtmaya muvaffak olmuşlardır.

Halk siteleri

Yeni programa göre Ankaranın gecekondu dâvası dört - beş sene içinde halledilecektir. Teni gecekondu katiyen yaptırılmayacak, buna karşılık, gecekondularda oturan halk, "halk siteleri"ne nakledilerek, bundan sonra gecekondular yıktırılacak - tır. İlk halk sitesinin inşasına Yenidoğanda başlanmıştır. Evler iki oda, bir hol, bir salon, mutfak ve banyoya sahip olacaktır. Bunların ayrıca da duvarla çevrilmiş bahçeleri, fenni kümes ve arı kovanları bulunacaktır. Fakat programın başarı kazanması herşeyden evvel yeni gecekonduların inşasına mani olunabilmesine bağlıdır. Bu ise, yanlış bir politik düşünce yüzünden bir hayli zor bir iş halini almıştır. Gecekondu dâvası halledilmediği takdirde, büyük şehirlerin sosyal problemleri artacak, belediye hizmetleri iflâs edecek ve büyük şehirler içinde kendi kanunlarından başka kanun tanımıyan, fakirlik dokunulmazlığı altında sefaleti de, politikayı da istedikleri gibi istismar eden yeni ağalar türeyecektir.

S A N A T

Haberler

"Kayıp Aranıyor"

Bir süredir sanat çevreleri bir yitik arayıp duruyor. Bu, bir sanatçıdır. Hem, öyle sudan sanatçılardan da değil, Türk hikâyeciliğine yeni bir ses, bir hava, bir anlatım özelliği getirmiş, Türk hikâyeciliğinde önemli bir yer yapmış bir sanatçı...

Bu hikayeciyi eskiden Dost dergisinin bürosunda sık sık görmek mümkündü. Derginin arada bir fazla yanlışlarla çıkan sayılarının düzeltme işlerini o yapardı. Tabii hikâye, iyi hikâye yasmakla iyi düzeltme yapmak arasında dağlar kadar fark vardır. Sonra bir de Sanatseverler Kulübünde görülürdü. Sergilerde, eş - dost sohbetlerinde.. Şimdilerde nedense meydanlarda yok. Aslında, bu görünmez oluşun nedeni var, tabii.

Sanat çevresinde dostlarına öyle geliyor ki, bu genç, değerli ve konuşkan sanatçı, "annelik"i "sanatçılık"a yeğlemiştir! Bu sam gerçekten doğru mudur, değil midir, şimdiden bilinmez. Annelik ona belki de yeni yeni konular işleme gücü verecektir, kimbilir? Kimbilir, belki de "Ben Aslını buldum işin, suretleriyle uğraşmaya vaktim yok, boşa pala sallamam" diyecektir.

Gerçi bu haber biraz bilmece gibi oldu ama, erbabı kimden söz edildiğini anlamakta güçlük çekmeyecektir. Hele sanatçının kendisi, kendisini hemen tanıyacaktır.

Bir yitik daha

Bugünlerde yitik sayısı bir değil ki, sanatçılar arasında. Sayıları gün geçtikçe çoğalıp duruyor. Yitiklerden biri de Salah Birseldir. Birsel, Ankara da bir aydan fazladır görünmüyor. Kadeh arkadaşları, Kurum arkadaşları, santranç arkadaşları kendisini yana yana arayıp duruyorlar. Birselden ne bir ses, ne bir nefes...

Bu satırları okuyanlardan, Birselin nerede olduğunu gören, duyan bilen varsa, ilgililere duyrulmak üzere durumu hakkında bilgi iletmeleri rica olunur.

Dil Bayramına hazırlık

Eylülün 26 sında Dil devriminin 30. yıldönümü kutlanacak. Bu yıldönümünün hareketli bir şekilde kutlanması için Türk Dil Kurumu vargücüyle çalışıyor. Bir kere, 3-4 sergi açılacak. Bundan başka, sayısı 15'i bulan il ve ilçelerimizde de Türk Kültür Dernekleri ve Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla Türk Dil Kurumunun 30 yıllık yayınları ve çalışmalarını gösteren sergiler düzenlenecek. Kurum 26 Eylül için bir rozet hazırlamaktadır.

Kutlama törenine Cumhurbaşkanı Gürsel de katılacaktır. Başbakan İnönü ile hükümet üyelerinin, Senato ve Meclis Başkanlarının, Üniversitelerin, kurum ve derneklerin de bu yıl yapılacak kutlamaya katılmaları beklenmektedir.

Türk Dil Kurumu, 30. yıldönümü dolayısiyle 12 yeni kitap da çıkarıyor. Bunların içinde, "Fransızca - Türkçe Sözlük" gibi önemli bir sözlük, "Nemeth Armağanı" gibi bilimsel bir eser de var. Ataçın bütün dil yazılarını içine alan, başında Hikmet Dizdaroğlunun uzun bir incelemesi, sonunda Sami N. Özerdimin hazırladığı bibliyografya bulunan 400 sayfayı aşkın "ATAÇ" kitabı bugünlerde yayınlanmış olacaktır.

Türk Dil Kurumu Tanıtma Kolunun hazırladığı Tanıtma Yayınları arasında 8 kitap birden çıkıyor. Bunlar, Ankara ve İstanbul Radyolarında yayınlanmakta olan radyo konuşmalarından 6 tanesini içine alan iki kitap, "Arı Dile Doğru 1 ve 2", Türk Diline Emek Verenler dizisinden "Mütercim Asım" ile "Kaşgarlı Mahmut", Dil Konuları dizisinden 'Devlet Dili Olarak Türkçe", "Türkçede Sözcük Yapma Yolları", "Dil Devriminin 30 Yılı", Açık Oturumlar dizisinden "Dilde Özleşmenin Sınırı Ne Olmalıdır?" dır.

Bu arada gazetelerin haber dilini tarama sonuçlan, Dil mükâfatlarının sonuçlan da açıklanacaktır.

Dil devriminin 30. yıldönümünün, devrimin önemine yaraşır bir şekilde kutlanması için elden gelen yapılmaktadır ama, Kurumcuların bir merakı var: Basın. "Bakalım" diyorlar, "Türk Basını bu yıldönümüne nasıl bir değer ve önem verecek? Yoksa gene, 'Kardeşi Kral Suudu Tenkid Ediyor' başlıklı bir haber, Dil Devriminin kutlanışını sayfa dışı mı bıraktıracak...

Ankara

Yeni programlar

Ankara Radyosu, geçtiğimiz hafta içinde kış programlarına hazırlık çalışmalarını tamamladı. Yeni ve genç yöneticiler, yıllardır sürüp gelen yetersiz ve renksiz radyo programlarına yeni bir hava getirmek üzere, cuma günü Radyo Müdürünün odasında toplandılar. Toplantılara, Amerikaya giden Radyo Müdürü Mahmut T. Öngerene vekâlet etmekte olan Oğuz Y. Hiçyılmaz başkanlık ediyordu. Yeni yöneticiler arasında, bir önceki gün görevine başlayan Müzik Yayınları Şefi Faruk Güvenç de vardı.

Eylülün ortalarına kadar yayım gerçekleşecek ve teklif yapan programcılara hazırlıklarına başlamaları bildirilecek olan yeni programlar, eğer mali imkanlar elverirse, kış boyunca milyonlarca yurttaşın tek eğlencesi ve tek öğrenim aracı olan Radyoyu gerçekten dinlenilebilir bir duruma getirecektir. Kabul edilen yeni programlar içinde, ilgi çekici söz yayınları bulunmaktadır Halk şiiri alanında hayli çalışmış olan Cahit Öztelli, halk şiiri üzerine bir söz programı hazırlamaktadır. Radyonun kültür, sanat programlarını ve son yıl içinde "Açık Oturum"ları başarıyla yöneten Rıdvan Çongur ise "Anadolu Kentleri" ve "Sanat Hareketleri" adlı iki yeni program hazırlığıyla meşguldür. "Anadolu Kentleri"nde deyişi, yaşayışı ve güzel gelenekleriyle yurdumuz, ulusumuz, bir gezi havası içinde tanıtılacaktır. İkinci programda, yurtta ve dünyadaki sanat hareketleri işlenecektir. Erdal Öz, yeni biçimde bir şiir saati hazırlıyacaktır. Jülide Gülizar da "Dede Korkut Masalları" nı radyoya uygulama çabası içindedir

Geçmiş yıllarda, dinleyici tarafından büyük bir ilgi gören "Devamı Yarın Akşam" programı, geçtiğimiz yaz döneminde "Devamı Yarın Sabah" adıyla denenmiş, fakat hiç de başarılı olmamıştır. Ama sürekli programların gördüğü ilgiyi göz önünde tutan Radyo yöneticileri bu kış, programları arasında sürekli bir programa daha yer verdiler. Bu yeni sürekli programlarda "polisiye hikâyeler" anlatılacak, ya da oynanacaktır.

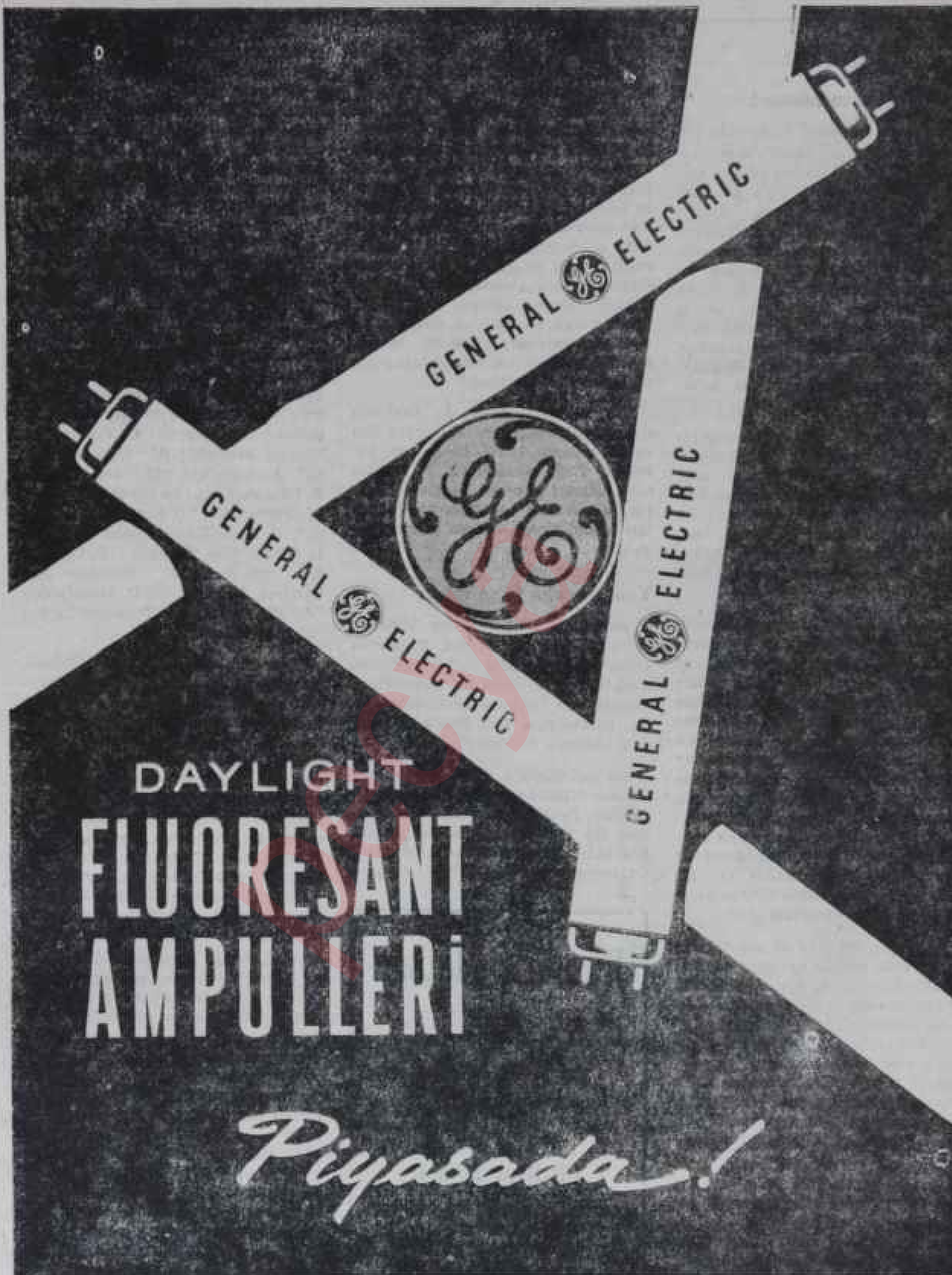
Yeni çalışmalar

Geçen kış dinleyicinin ilgiyle izlediği programlardan biri de "Bir Ülkeden Bir Ülkeye" adlı dünya gezisi programıydı. Bu kıs bu programın ikinci bölümü, yeni programlar arasında yer almış bulunmaktadır. Oya Çongur, her pazar öğleden sonra yayınlanacak bu programıyla, Ankara Radyosu dinleyicilerine, Asya ve Amerikadan sonra, bu sefer Afrika ve Avrupayı gezdirecektir. Oya Çongurun, geçen yıl edindiği tecrübeyle bu yıl daha başarılı bir program çıkarması beklenmektedir.

Geçen kış, beğenilen programlar. dan biri de "16 Soru - Bilgi Yarışması"ydı. Bu itibarla yeni programlar arasında "16 Soru"ya da yer verilmiştir. "16 Soru" programına yeni yayınlar içinde yer veren genç yöneticilerin eski hatalardan ders alarak doğru dürüst bir yönetici seçecekleri muhakkaktır. Yoksa, bilgi yarışması gibi, kültür ve yöneticilik isteyen bir söz pogramının başka türlü kolay kolay yürütülebileceği düşünülemez.

Önümüzdeki kış döneminden itibaren Radyonun Söz ve Temsil Yayınları Şefi Turgut Özakmana büyük iş düşmektedir. Kısa zamanda kendisini Radyoya uydurabilen Özakman, bakalım gerçekten başarıya ulaşabilecek, sıra söz yayınlarına geldi mi, çok kere bükülüveren Radyo düğmelerini bu akibetten kurtarabilecek midir?

Kendisine iş düşen genç ve yeni yöneticilerden birisi de, şüphe yok ki Faruk Güvençtir. Güvenç, Radyo dışında Radyoya çok faydası dokunan bir kimse olarak bilinmektedir. Şimdi iş, Radyo içinde Radyoya yararlı olabilmektedir. Ama doğrusu istenilirse, Özakman da, Güvenç de, kendilerini bu görevlerin başına getirenlerin yüzlerini ağartacak güce sahip kimselerdir.


GENERAL ELECTRIC
GENERAL ELECTRIC
GENERAL ELECTRIC
DAYLIGHT
FLUORESANT
AMPULLERİ
Piyasada!

T İ Y A T R O

Ankara

Konservatuara hücum!

Bitirdiğimiz haftanın başlarında iki yüz on altı genç, yurdun dört bucağından Ankaraya akın ettiler. Çoğu babaları, anneleri veya akrabalarıyla başkente gelmişlerdi. Amaçları Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümünün kabul sınavlarına girmek. ti. İçlerinde İstanbul sahnelerinin ve basınının tanınmış soyadlarını taşıyanlar da vardı. Bu iki yüs onaltı genç, Tiyatro Bölümüne kabul edilmek için birbirleriyle yarışacaklardı. Konservatuarın Tiyatro Bölümüne alınacak öğrenci sayısı ise sâdece sekizdi!.

Böyle olunca, tabii, telefonlar işledi. Sınav kurulunda görevli kişilere ziyaretler yapıldı. Olağanüstü istidatlardan, önüne geçilmez heveslerden sözedildi. Bunların gerçeğe ne derece uygun olduğu ise ancak, sabahtan akşamın geç saatlerine kadar tam iki gün süren, sınavlarda belli oldu.

Aslına bakılırsa, Tiyatro Bolümüne gösterilen bu geniş ilgi memnunlukla karşılanmalıdır. Bu, artık tiyatroculuğun, oyunculuğun yurdumuzda şerefli ve güvenilir bir meslek haline gelmiş olduğunu gösterir. Ama üzer irinde durulması gereken nokta, bu iki yüz on altı adaydan kaçının gerçekten oyuncu olmak kabiliyetine sahibolduğudur. Alınan sonuçlara göre ancak, on, oniki genç. Demek oluyor ki Tiyatro Bölümüne ayrılan kontenjanın, ancak küçük bir nisbet içinde üstüne çıkılabilmiştir. O da, belki, başka bölümlerin kontenjanındaki açıklardan faydalanılarak...

Bu sonuç, iki yüz on altı kişiden ancak yüzde beşinin aranılan vasıflara sahibolmasından ileri geliyorsa, her aklına esen tiyatro heveslisi gencin bu sınavlara girdiğine hükmedilebilir. Yok, öyle değil de eldeki kontenjan sınırını aşamamanın zoruyla varılmış bir sonuç ise o zaman üzülmemek ve bir takım soruların cevabını araştırmamak elden gelmez: Müzik, Şan, Tiyatro ve Bale alanlarında yurdumuzda gerçekleştirilen ilerlemeler elle tutulur bir hale geldiği halde bütün bu dallarda sanatçı yetiştirmekle görevli olan Devlet Konservatuarının öğrenci kontenjanı neden artırılmaz? Devlet sahnelerinin, özel tiyatroların sayısı mevsimden mevsime artarken, bu sahnelerin Konservatuardan yetişme kültürlü sanatçı ihtiyacı neden düşünülmez? Bu ihtiyacı daha iyi karşılamak için İstanbulda tam teşkilâtlı bir Devlet Konservatuarının kurulmasına neden girişilmez? Lise, hatta Üniversite bitirmiş gençler sahne sanatlarına atılmak isterken ve Devlet Lise mezunlarına bile yedek subaylık hakkını artık tanımazken, Devlet Konservatuarının kapıları neden hâla Orta okulu güç halle bitirebilmiş çocuklara açık tutulur? Tiyatro öğrencilerinin yatılı olmalarına hiç lüzum yokken, öğrenci sayısını dar ölçüler içinde tutan bu yatılılık sisteminden ve Konservatuara yüklediği maddi, manevi külfetlerden kurtulmak yoluna neden hâlâ gidilmez?

Bu soruları daha da uzatmak mümkündür. Ama bu kadarının bile cevabı bulunsa, büyük bir gelişme halindeki Türk sahnelerine kaynaklık eden, etmesi gereken Konservatuarın halledilmesi beklenen ana dâvaları kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır.

Yeni mevsim hazırlıkları

Ankaradaki yeni mevsim hazırlıkları, daha çok Devlet Tiyatrosu sahnelerinde kendini duyurmaktadır. 1 Eylülden itibaren bu hazırlıklara geçmiş olan Devlet sahnelerinde bütün mekanizma, tam kadro ile yeniden işlemeğe başlamıştır.

Bu çalışmaları, önce, Opera ve Tiyatro bölümü olarak ikiye ayırmak gerekir. Opera bölümü, bu mevsimi yeni bir yönetim sistemi içinde çalışacaktır. Nevit Kodallı - Atatürk Oratoryosu ve "Van Gogh" Operası bestecisi -Genel Müdüre Opera bölümünün sanat ve idare işlerinde yardımcı olmakla görevlendirilmiştir. Bu mevsimin çalışma programı, sahneye konulacak yeni eserler, her ne kadar geçen" mevsim sonunda Genel Müdürle Operanın genel müzik direktörü Ottavio de Rosa tarafından düzenlenmişse de, geçen yıllara nisbetle çok zengin olan bu programın uygulanmasında ve en iyi şekilde gerçekleştirilmesinde Kodallıya da çok iş düşecektir.

Opera Bölümünün 1962 - 63 mevsimi programı gerçekten zengindir. Eskiden çıkmış operalardan, yeniden sahneye konulacaklar G. Verdi'nin "İl Trovatore" "La Traviata" ve "Rigoletto" operalarıyla Sabahattin Kalenderin geçen mevsim pek az oynanmış olan "Nasrettin Hoca"sıdır. Yeniden repertuara alınmış ve sahneye konulması kararlaştırılmış operaları ise şunlardır: G. Puccini'den "Gianni Schicchi" ile "Suor Angelica", A. Boito'dan "Mefistofele", G. B. Pergolesi'den "La Serva Padrona", W. Ferrari'den "Il Segreti di Susanna", G. Paisiello'dan "Sevil Berberi", L. Janacek'ten "Jenuffa", V. Bellini'den "Norma", U. Giordaivo'dan "Andrea Chenier", G. C. Menotti'den "Amalia al Ballo", Tchaikovsky'den "Eugene Onegin".

Demek oluyor ki Opera bölümü, bu mevsim, dört operayı tekrarlıyacak, on bir yeni operayı da sahneye koyup oynamıya çalışacaktır. Bu sayıda yeni opera, bir mevsim içinde, şimdiye kadar sahnemize çıkarılamamış olduğuna göre, program olduğu gibi gerçekleştirilebilirse, opera bölümü gerçek bir rekora ulaşmış olacaktır. Bu programın uygulanabilmesi için Genel Müdür bazı tedbirler almaktan ve ünlü bazı opera rejisörlerini misafir sanatçı olarak getirtmekten geri kalmamıştır. Bunlardan biri Avusturya ve Alman sahnelerinin seçkin sahneye koyucularından, Viyana Devlet Tiyatrosunun -Burgtheater' in eski genel müdürü Adolf Rott'dur. Burgtheater'den ayrıldıktan sonra Bergenz Festivalinde ve Amerikada dikkate değer rejiler yapmış ve büyük başarılar kazanmış olan A. Rott, Ankarada repertuara alınmış eserlerden birini sahneye koyacaktır. Öbürü de tanınmış İtalyan Opera rejisörü Aldo Mirabella Vassallo'dur ve bu günlerde Ankaraya gelerek, ilk temelli 4 Ekimde verilecek "Il Trovatore"yi sahneye koyacaktır.. Gene bu operada dünyaca meşhur Rumen baritonu Nicolae Herlae, misafir sanatçı olarak, vazife alacaktır. Böylece Opera bölümü, yeni mevsime, bir İtalyan rejisörünün sahneye koydu-

ğu, orkestra şefi olarak Ottavio de Rosa'nın idare ettiği, dekorlarını Ulrich Damrau'ın yaptığı ve başrolünü dünyaca meşhur bir Rumen baritonunun oynadığı "Il Trovatore" ile girmiş olacaktır.

Tiyatro bölümünde

Devlet Tiyatrosu sahnelerinde ilk oynanacak oyunlar da belli olmuş ve bunların provalarına başlanılmıştır.

Bu oyunların başında, Büyük Tiyatroda sahneye konulacak olan, Çehofun "Vişne Bahçesi" geliyor. Erol Güneyle Şahap Sıtkı İlterin dilimize çevirdikleri, Milli Eğitim Bakanlığının da Klâsikler serisinde yayımlamış olduğu bu oyun ünlü Rus yazarının Ankarada, Devlet sahnelerine çıkan ilk oyunu olacaktır. Çehofun oyunları bütün Batı sahnelerinde hemen her yıl ele alınıp oynandığı halde, Devlet Tiyatrosunda şimdiye kadar oynanmamış olması gerçekten bir eksiklikti. Bu eksikliği Devlet Tiyatrosu Edebi Heyeti de duymuş olacak ki "Vişne Bahçesi"ni repertuara almış, Genel Müdürlüğe de oynama imkanını vermiştir. Keşke bu imkan Genel Müdüre iki yıl önce verilmiş, "Vişne Bahçesi" o zaman oynanmış, Devlet Tiyatrosu da bütün medeni sanat dünyasının doğumunun 100. yıldönümünü kutladığı Çehofa, o zaman, bir saygı gösterisinde bulunmak fırsatını kaçırmamış olsaydı. Ama Devlet Tiyatrosu bu mevsim Çehofu oynamakla gene de büyük bir hizmette bulunmuş olacaktır. Önce seyircisine, klâsik değerde bir yazarın en ünlü eserini tanıtmış olacak, sonra öbür sahnelerimize de dünya sahne edebiyatının en sevilen, beğenilen bir yasarını artık çekinmeden oynamak cesaretini vermiş olacaktır.

"Vişne Bahçesi"ni, Büyük Tiyatroda, Ziya Demirel sahneye koyacaktır. Dekor ve kostümlerini' Hüseyin Mumcunun çizdiği bu oyunda bellibaşlı rolleri Mediha Gökçer, Elçin Şanal, Gönül Peyman, Asuman Korad, İlyas Avcı, Baykal Saran, Aclan Sayılgan, Birol Uzunyayla, Umran Uzman, Semra Savaş, Haydar Ozansoy ve Gürbüz Bora oynıyacaklardır.

Küçük Tiyatro, geleneğine bağlı kalarak, mevsime yerli bir oyunla, Çetin Altanın "Mor Defter"iyle girecektir. Geçen yıl Devlet Tiyatrosu repertuarına alınmış ve Ankara dışındaki sahnelerde oynanmış olan bu güzel fikir piyesini Ankaralılar da tanımış olacaklardır. Ziya Demirelin sahneye koyduğu. Seza Altındağın dekor ve kostümlerini çizdiği eserde bellibaşlı rolleri Tomris Oğuzalp, Erol Amaç, Yalın Tolga, Nihal Türkmen, Fikret Tartan ve Ejder Akışık oynıyacaklardır.

Üçüncü Tiyatro, ilk oyun olarax, klâsik bir piyesle, Gerhard Hauptmann'ın "Rose Bernd"iyle perdesini açacaktır. Prof. Melahat Özgünün dilimize çevirdiği oyunu Şahap Akalın sahneye koyacak, dekor ve kostümlerini Refik ve Hâle Eren çizecektir. "Rose Bernd"in bellibaşlı rollerini oynamıya da şu sanatçılar hazırlanmaktadırlar: Muazzez Kurdoğlu, Yıldırım Önal, Handan Uran, Haluk Kurdoğlu, Turgut Sarıgöl, Savaş Başar, Raik Alnıaçık, Mustafa Yalçın.

Oda Tiyatrosu perdesini iki küçük oyunla açacaktır: Sevgi Sanlının Edvard Albee'den çevirdiği "Amerikan Rüyası" ile Fuat Sabuncunun "Kargalar"ı

Haldun Marlalının sahneye koyduğu her iki oyundan "Amerikan Rüyası"nda bellibaşlı rolleri Meliha Ars, Turgut Okutman, Semra Savaş, Jale Ayata ve Kerim Afşar oynıyacaklardır. "Kargalar"ın iki kişiden ibaret rollerinde ise Jale Ayata ile Nurtekin Odabaşı sahneye çıkacaklardır.

Yeni Sahneye gelince, G. Büchner'in ilk oyunuyla perdesini açacaktır. Bunlardan biri, geçen mevsim Devlet Konservatuarı öğrencilerinin, Oda Tiyatrosunda, başarıyla oynadıkları "Leonse ile Lena"dır. İkincisi de "Woyzeck"tir. Engin Orbeyin sahneye koyduğu bu güzel oyunun dekor ve kostümlerini Turgut Zaim çizmiştir. Bellibaşlı rollerini de Bozkurt Kuruç, Işık Toprak, Ayten Kaçmaz, Muzaffer Gökmen, Haşim Hekimoğlu, Sadri Kılıç, Nurşen Özkul, Turgut Savaş ve Ertan Savaşçı oynıyacaklardır.

İzmir ve Bursada

İzmir Devlet Tiyatrosu perdesini, 1 Ekimde, geçen mevsim Ankarada büyük bir rağbet görmüş olan, Alejandro Casona'nın "Ağaçlar Ayakta Ölür" oyunuyla açacaktır. "Ağaçlar Ayakta Ölür", İzmirde, Ankaradaki kadrosuyla, Ahmet Evintanın mizanseniyle ve Hüseyin Mumcunun dekorlarıyla oynanacaktır. Bu oyunun başkadın rolünde Macide Tanırın gerçekleştirdiği büyük yaratışın İzmirli seyirciler üzerinde de derin yankılar uyandıracağı ve eserin aylarca afişte kalacağı tahmin edilmektedir.

Bursada ise, Ahmet Vefik Paşa Tiyatosunda mevsim Cevat Fehmi Başkutun son oyunu olan "Göç" ile açılacaktır. Salih Canarın sahneye koyduğu bu komedi, bilindiği gibi, geçen mevsim sonlarında Ankarada, Küçük Tiyatroda, kısa bir süre oynanmış, bu yaz da İzmir Fuarı Açıkhava Tiyatrosunda tekrarlanmıştı.

Bursa temsillerine, oyundaki ihtiyar Kaptan rolüne, büyük komedyen Behzat Butakın misafir sanatçı olarak katılması sağlanmış olduğundan, "Göç" temsillerinin Bursada geniş bir ilgi göreceği muhakkaktır.

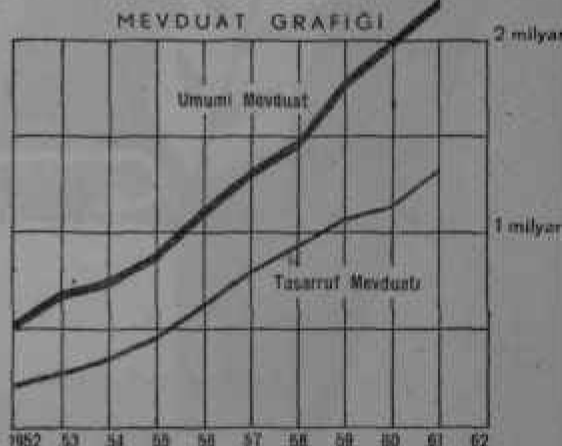
GÜVEN



nasıl ölçülür?

Bir bankaya emanet edilen tasarrufların tutarı, o bankaya karşı gösterilen güvenin en kat'i delilidir. Türkiye İş Bankası, halkımızın en fazla güvendiği Bankadır. Çünkü, en fazla tasarruf mevduatı Türkiye İş Bankasındadır.

SİZ DE İş Bankasına güvenenlerin arasına katılınız. Tasarruflarınızı İş Bankasına yatırmakla, paranızı hem emniyet altına alır... hem de en iyi şekilde değerlendirirsiniz.



TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

Faal - 5245 — 480



(Basın A - 2600) — 482